

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 57-58 • SERIE NOUĂ • APRILIE – IUNIE 2015

FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT**. CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE

Câteva considerente privind propunerile RO.AS.IT. pentru introducerea învățământului în limba maternă

Aderarea României la Uniunea Europeană, în anul 2007, a însemnat o recunoaștere a importanțelor măsuri democratice aplicate în țara noastră în ceea ce privește drepturile cetățenești, în general, și ale minorităților naționale în particular, drepturi legiferați prin Constituție, după anul 1989.

În acest sens, ca instrument juridic obligatoriu pentru fiecare stat care a aderat la Uniunea Europeană, încă din anul 1995 a fost elaborată de către Consiliul Europei, **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale**.

Ea stipulează importante principii pragmatice ce trebuie urmate cu privire la drepturile democratice ale cetățenilor care aparțin minorităților naționale. Între acestea, dreptul fiecărui grup etnic, regional sau al unei colectivități minoritare, la folosirea limbii materne și al studiului în limba maternă.

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare este un alt document ce cuprinde prevederi clare cu privire la desfășurarea unei educații, a unui învățământ care să permită accesul etnicilor la studiul în limba maternă.

Modalitățile de punere în practică sunt lăsate la latitudinea fiecărui stat, în funcție de specificul fiecărui sistem. Încă din anul 1993, Comisia de la Veneția se ocupă de monitorizarea felului în care se aplică în fiecare țară prevederile ce duc la rezolvarea necesităților și cerințelor cetățenești. Reprezentantii acestui organism au întâlniri cu reprezentanții minorităților și cu factorii de decizie și, pe baza celor constatate, trag periodic concluzii cu privire la progresele realizate și fac recomandări pentru eficientizarea implementării Cartei. Începând cu anul 2013, România a intrat în a doua etapă a monitorizării.

În ultimii ani, Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a făcut demersuri constante în ceea ce privește folosirea limbii materne în cadrul comunității italiene, mai ales pentru introducerea claselor cu predare în limba maternă italiană în învățământul de stat. În acest sens, s-au avut în vedere recomandările făcute de cei care monitorizează aplicarea și respectarea acestor drepturi democratice ale cetățenilor, în speță Comisia de la Veneția. Nu

în ultimul rând, în această preocupare s-a ținut cont de necesitățile și de cerințele pe plan local. Sunt convinsă că această preocupare va aduce în final un plus de valoare și va contribui la îmbogățirea bagajului spiritual al comunității italiene din România, din ce în ce mai numeroase în ultimii ani. Stă mărturie și numărul mare de solicitări înregistrate anul trecut la înscrierea în clasa pregătitoare de la Liceul „Dante Alighieri”, când înscrierea nu a fost condiționată de testul de comunicare, iar școala a trebuit să îi accepte pe toți cei care și-au manifestat dorința de a urma acest tip de învățământ. Testul de comunicare a fost introdus în acest an, fiind obligatoriu pentru o clasă cu un asemenea statut.

Ioana Grosaru
Președinte RO.AS.IT.

SIAMO DI NUOVO INSIEME

FONDATA ÎN 2007

NR. 57-58 • SERIE NOUĂ

APRILIE – IUNIE

2015

ISSN 1843-2085

Revistă editată
de Asociația Italianilor din
România **RO.AS.IT.**
cu sprijinul financiar al
Guvernului României,
prin Departamentul
pentru relații interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru

Ioana Grosaru

Director

Gabriela Tarabega

Secretariat

red. Roxana Comarnescu

Redactori

Olimpia Coroamă

Elena Bădescu

Gregorio Pulcher

Adrian Chișiu

Dan Comarnescu

Design & pre-press

Square Media

www.squaremedia.ro

**Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.**

asociație cu statut
de utilitate publică

Str. Lipscani nr. 19, etaj 1
030031 București
Tel./Fax: 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

EVENTI / EVENTIMENTE

- 04 | Diego Brasioli: «La Romania è un esempio di integrazione interetnica in Europa» / „România este un exemplu de integrare interetnică în Europa”
- 07 | De Ziua Națională a Republicii Italiene: „Italia în casele românilor”
- 08 | Învățământul în limba maternă, o prioritate pentru RO.AS.IT.
- 11 | Președintele României, Klaus Iohannis, în Italia

CULTURA / CULTURĂ

- 12 | Nei 750 anni della nascita del grande poeta (prima parte). Il volto di Dante, questo «conosciuto» / 750 de ani de la nașterea marelui poet Dante Alighieri. Chipul lui Dante, cel „cunoscut”
- 16 | Despre Viață și Teatru la Salonul cultural de la Casa d'Italia / Su Vita e Teatro al Salone culturale della Casa d'Italia
- 20 | Personalități ale culturii românești: Familia Leonida
- 22 | Museo d'Arte di Craiova / Muzeul de Artă din Craiova
- 24 | O carte, un Caiet... o provocare / Un libro, un Quaderno... una sfida
- 26 | Italia e Romania più vicine dopo Ipotești
- 27 | Salotto di Primavera / Salonul de Primăvară

SOCIETÀ' / SOCIAL

- 28 | Expoziția arhi-universală Milano 2015
- 30 | Oglinda vie a apei / Lo specchio vivo dell'acqua
- 33 | Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT., o nouă recunoaștere oficială
- 34 | Avem nevoie de teatru! Interviu cu actrița Cristina Deleanu
- 36 | La società degli spiccioli / O lume de doi bani
- 38 | Roma nun fa' la stupida stasera. File de jurnal
- 40 | Rețete / Ricette
- 41 | Notizie / Știri

APRILE • GIUGNO 2015

Diego Brasioli: «La Romania è un esempio di integrazione interetnica in Europa»

Eccellenza, sono già passati due anni da quando ha preso la missione diplomatica a Bucarest. Qual è la differenza tra l'immagine che aveva prima di venire a Bucarest e realtà incontrata qui?

Più che paragonare l'immagine della Romania che avevo prima di conoscere questo Paese e la percezione che ne ho adesso, mi soffermerei sul secondo aspetto. Sono felice di rappresentare l'Italia in un Paese che vanta una cultura millenaria che affonda le proprie radici nella latinità. E lo sono ancora di più perché ho tutti i giorni testimonianza della forza delle relazioni tra Italia e Romania. Dico spesso che non ci sono in Europa oggi due Paesi più vicini tra loro di Italia e Romania: è una ricchezza che cerchiamo di coltivare nel lavoro quotidiano dell'Ambasciata.

Era a conoscenza del fatto che in Romania c'è una comunità italiana attiva?

La Romania è stato uno dei primi Paesi cui gli italiani hanno deciso di delocalizzare le proprie imprese e hanno trovato un ambiente fertile e ricettivo, capace di soddisfare le esigenze produttive dell'industria italiana e offrire un ambiente culturale molto vicino a quello italiano. Tale

Excelență, au trecut deja doi ani de când ați preluat misiunea diplomatică de la București. Care este diferența dintre imaginea pe care o aveți înainte să veniți la București și realitatea găsită aici?

Înainte de a compara imaginea despre România pe care o aveam înainte să cunosc această țară și percepția pe care o am acum, m-aș opri asupra celui din urmă aspect. Sunt fericit să reprezint Italia într-o țară care se mândrește cu o cultură milenară și care are propriile rădăcini în latinitate. Și sunt cu atât mai fericit cu cât am, în toate zilele, dovada forței relațiilor dintre Italia și România. Spun adesea că în Europa nu există două țări mai apropiate decât Italia și România: este o bogăție pe care încercăm să o cultivăm prin activitatea cotidiană de la Ambasadă.

Cunoșteți faptul că în România există o comunitate italiană activă?

România a fost una dintre primele țări în care italienii au decis să își mute afacerile și au găsit un ambient fertil și receptiv, capabil să satisfacă exigențele de producție ale industriei italiene și să ofere un ambient cultural foarte apropiat de cel

Diego Brasioli: „România este un exemplu de integrare interetnică în Europa”

peculiarita' e' molto conosciuta in Italia e gli italiani sono fieri dell'operosità della propria comunità qui trasferitasi, che talvolta ha permesso anche alle filiali italiane di prosperare in tempi di grande crisi. Ma certamente la comunità di italiani in Romania non e' fatta solo di imprenditori: sono tanti gli studenti, i professori e ricercatori. Non ero a conoscenza dell'esistenza di una cospicua comunità di italiani «etnici». Sono molto colpito dalla loro vicinanza al Paese di origine e dal desiderio di coltivare le proprie radici italiane. Spesso affermo che la Romania è un esempio di integrazione interetnica in Europa: la presenza di un seggio parlamentare dedicato alla minoranza italiana e' certamente un esempio di tale convivenza e integrazione.

Come ben sapete, l'Associazione degli Italiani della Romania – RO.AS.IT. è riuscita nel 2005 grazie all'impegno dell'Onorevole Mircea Grosaru a reintrodurre, dopo più di 60 anni, l'insegnamento in italiano come madre lingua nelle scuole. Questo processo è proseguito e continuerà con tanta responsabilità. In quali modi lo Stato italiano sostiene l'insegnamento nella lingua madre nei Paesi dove esistono notevoli comunità italiane? Lei, personalmente, ha in considerazione quest'aspetto?

Nella politica culturale della Farnesina la diffusione della lingua italiana all'estero costituisce un impegno prioritario. La promozione della lingua italiana nel mondo è assicurata da un'articolata rete di istituzioni culturali formata in particolare dagli Istituti Italiani di Cultura, con i loro corsi di lingua, dai lettori presso le Università straniere, dalle scuole italiane, e dai corsi di lingua e cultura italiana destinati alle collettività italiane e di origine italiana all'estero. Da segnalare, inoltre, il contributo della Società Dante Alighieri con i suoi oltre 500 comitati.

L'italiano è oggi la quarta lingua più studiata al mondo.

La rete delle istituzioni scolastiche all'estero costituisce una risorsa per la promozione della

italian. Această particularitate este foarte cunoscută în Italia, iar italienii sunt mândri de laboriozitatea propriei comunități, care a permis și filialelor italiene să prospere pe timp de criză. Dar, cu siguranță, comunitatea italienilor din România nu este formată numai din oameni de afaceri: sunt mulți studenți, profesori și cercetători. Nu eram la curent cu existența unei comunități considerabile de „etnici”. Sunt foarte impresionat de apropierea lor de țara de origine, de dorința de a cultiva propriile rădăcini italiene. Adesea afirm că România este un exemplu de integrare interetnică în Europa: faptul că minoritatea italiană are un reprezentant în Parlamentul României este cu siguranță un exemplu de conviețuire și integrare.

Așa cum bine știți, Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a reușit, în anul 2005, grație implicării deputatului Mircea Grosaru, să reintroducă, după mai bine de 60 de ani, învățământul în limba italiană ca limbă maternă. Acest proces continuă și va continua cu multă responsabilitate. În ce fel susține statul italian învățământul în limba maternă în țările unde există comunități notabile de italieni? Dumneavoastră, personal, luați în considerare acest aspect?

În politica culturală a Farnesin-ei (Ministerul Afacerilor Externe și al Cooperării Internaționale, n.red.), strategia răspândirii limbii italiene în exterior constituie o preocupare prioritară. Promovarea limbii italiene în lume este asigurată de o rețea solidă de instituții culturale, formată în particular din Institute Italiene de Cultură, cu ale lor cursuri de limbă, din lectori ce activează în cadrul Universităților străine, din școli italiene și din cursuri de limbă și cultură italiană destinate colectivităților italiene sau cu origini italiene. Este de semnalat, de asemenea, contribuția Societății „Dante Alighieri”, cu cele 500 de filiale ale sale.

Italiana este astăzi a patra limbă dintre cele mai studiate în lume.

Rețeaua instituțiilor de învățământ în exterior constituie o resursă pentru promovarea limbii și

lingua e cultura italiana, nonché per il mantenimento dell'identità culturale dei figli dei connazionali e dei cittadini di origine italiana. Presenti in tutto il mondo, le scuole italiane rappresentano uno strumento di diffusione di idee, progetti, iniziative, in raccordo con Ambasciate e Consolati e con le priorità della politica estera italiana. Le scuole italiane, infine, sono spesso un punto di riferimento nei Paesi in cui operano, potendo produrre per l'Italia ritorni di lunga durata in tutti i settori: culturale, politico ed economico.

La rete delle scuole italiane all'estero (infanzia, primaria, secondaria di primo e di secondo grado) comprende:

- otto istituti statali onnicomprensivi con sede ad Addis Abeba, Asmara, Atene, Barcellona, Istanbul, Madrid, Parigi e Zurigo;
- 43 scuole italiane paritarie, tra cui la Scuola «Aldo Moro» di Bucarest;
- sezioni italiane presso scuole europee: tre a Bruxelles ed una a Lussemburgo, Francoforte, Monaco di Baviera e Varese;
- 76 sezioni italiane presso scuole straniere, bilingui o internazionali, tra cui quelle di Bucarest, Cluj-Napoca e Deva.
- i corsi di lingua e cultura italiana rivolti ai connazionali residenti all'estero.

Come vede il rapporto tra l'ambasciata e l'Associazione degli Italiani della Romania – RO.AS.IT.?

Ritengo che il RO.AS.IT. abbia una funzione fondamentale nel coltivare la cultura italiana tra le comunità di origine. E' un prezioso lavoro di cui l'Ambasciata è certamente grata. Sono personalmente molto contento di avere il RO.AS.IT. quale interlocutore: un'associazione sempre aperta e disponibile a ogni progetto culturale. Sono certo che questa collaborazione proseguirà nel futuro.

Ha un messaggio da trasmettere alla minoranza italiana, cioè per i membri dall'Associazione degli Italiani della Romania – RO.AS.IT.?

Vorrei ringraziare tutti i membri del RO.AS.IT. che sono impegnati nel tenere aperto il dialogo tra la cultura italiana e quella romena. La rivista «**Siamo di nuovo insieme**» ben esemplifica questo dialogo: la sua pubblicazione bilingue, molto curata e interessante, e il titolo che metaforicamente evoca la vicinanza di due popoli, sono esempi degli obiettivi che il RO.AS.IT. si pone e che l'Ambasciata sostiene. In bocca al lupo per il vostro lavoro, con l'augurio che tutti gli italiani «di origine» possano sempre sentirsi parte di tale identità.

culturii italiene, ca și pentru menținerea identității culturale a copiilor conaționalilor și a cetățenilor de origine italiană. Prezente în toată lumea, școlile italiene reprezintă un instrument de răspândire a ideilor, proiectelor, inițiativelor, în acord cu Ambasadă și Consulatele și cu prioritățile politicii externe a Italiei. Școlile italiene sunt adesea un punct de referință în țările în care operăm, putând să producă pentru Italia rezultate de durată în toate sectoarele: cultural, politic și economic.

Rețeaua de școli italiene în exterior (grădiniță, școală primară, secundară de gradul I și II) include:

- opt institute statale cu sedii în Addis Abeba, Asmara, Atena, Barcelona, Istanbul, Madrid, Paris și Zürich;
- 43 de școli italiene private, printre care școala „Aldo Moro” din București;
- secții italiene în cadrul școlilor europene: trei la Bruxelles și câte una la Luxemburg, Frankfurt, München și Varese;
- 76 de secții italiene în cadrul școlilor străine, bilingve sau internaționale, printre care cele de la București, Cluj-Napoca și Deva.
- cursuri de limbă și cultură italiană destinate conaționalilor care locuiesc peste graniță.

Cum vedeți raportul dintre Ambasadă și Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT.?

Consider că RO.AS.IT. are un rol fundamental în cultivarea culturii italiene în rândul etnicilor. Este o muncă prețioasă pentru care Ambasadă este recunoscătoare. Personal, sunt foarte bucuros să avem un partener precum RO.AS.IT.: o asociație întotdeauna deschisă și disponibilă pentru orice proiect cultural. Sunt sigur că această colaborare va continua și pe viitor.

Doriți să transmiteți un mesaj minorității italiene, în special pentru membrii Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT.?

Aș dori să mulțumesc tuturor membrilor RO.AS.IT. care sunt implicați în a ține deschis dialogul între cultura italiană și cea română. Revista «**Siamo di nuovo insieme**» exemplifică bine acest dialog: apariția sa bilingvă, foarte îngrijită și interesantă, precum și titlul care evocă metaforic apropierea dintre cele două popoare, sunt exemple ale obiectivelor pe care RO.AS.IT. le propune și pe care Ambasadă le susține. Succes în activitatea voastră, cu urarea ca toți etnicii să poată să se simtă mereu parte a acestei identități.

A consemnat Andi Grosaru

De Ziua Națională a Republicii Italiene:

Italia în casele românilor

În viața fiecărui popor, sărbătoarea cea mai importantă este cea în care a luat ființă țara lui, așa cum și-a dorit-o și cum a construit-o, pentru care a luptat jertfindu-și fiii și pe care vrea s-o lase generațiilor viitoare liberă și cât mai bogată. Pentru italieni această zi este, evident, ziua de 2 iunie când, în anul 1946, s-a proclamat Republica Italiană.

A fost greu până s-a ajuns aici. Italia fusese până atunci o monarhie constituțională (Regatul Italiei) condusă de Casa de Savoia. A urmat apoi, încă din deceniul trei al secolului al XX-lea, dictatura fascistă a lui Benito Mussolini, cel care s-a aliat cu Germania nazistă. Poporul italian a suferit mult, războiul a provocat distrugerii uriașe, multe vieți au fost curmate și multe familii distruse. Dar, cu mult curaj și sacrificiu, italienii au reușit să-și reconstruiască țara.

Și iată-ne acum, în anul 2015, la cea de-a șaptea ediție a *Festivalului Italian*, deschis printr-o conferință de presă care a avut loc la reședința ambasadorului Italiei la București. Excelența Sa Domnul Ambasador Diego Brasioli, Luca Gentile, directorul ICE (Agenția Italiană pentru Comerț Exterior) București și Ezio Peraro, directorul Institutului Italian de Cultură, au vorbit despre importanța acestui „ansamblu de activități comerciale și culturale”, al cărui scop este „să aducă Italia în casele românilor, fără ca aceștia să fie nevoiți să meargă în Peninsula”. Anul acesta evenimentele culturale-artistice au o pondere mult mai mare în cadrul manifestărilor; se pune accent pe *componenta spirituală* a conceptului „Made in Italy”; se dorește să se demonstreze performanța Italiei în toate domeniile. Așa cum spunea Excelența Sa: „Într-un an atât de important pentru Italia, care găzduiește în următoarele șase luni EXPO Milano 2015, sunt extrem de fericit să constat că se concretizează încă o dată la București acest eveniment, care își propune să facă publice și să experimenteze îndeaproape cele mai bune producții și capacități ale țării noastre.”

„Cărțile sunt ale cititorilor”, spunea scriitorul italian Andrea De Carlo și, nu întâmplător,

cititorii au ocazia, timp de o lună, între 15 mai și 15 iunie, să se întâlnească cu aceste cărți ale lor în cadrul Festivalului; în principalele librării din București și din țară, în colaborare cu numeroase edituri (Editura ALL, Nemira etc.), cele mai bune opere de ficțiune italiană dar, în același timp, și cele mai importante cărți de artă și istorie vor fi la dispoziția celor interesați. Vom putea cunoaște și cele „100 de minuni ale Italiei”, orașe mai mari sau mai mici, sate și cătune, peisaje superbe, tradițiile și obiceiurile, ospitalitatea oamenilor și multe altele. Pe bună dreptate, 43 de locuri din Italia au fost alese de UNESCO pentru a fi incluse în Patrimoniul Mondial.

În cadrul Festivalului Italian vor avea loc, de asemenea, conferințe, seminarii și expoziții: „O călătorie printre spațiile expoziționale ale lui Carlo Scarpa” sau „Exprimarea impreciziei în limbile romanice”, seminar internațional organizat de Centrul de lingvistică comparată și cognitivism și de Facultatea de Limbi și Literaturi străine din cadrul Universității București, sunt numai două exemple din acest domeniu.

Muzica este prezentă și ea, prin recitalul de muzică clasică al acordeonistului Pietro Roffi sau concertul care-i reunește pe Alexandru Tomescu (vioară) și Andrea Coen (clavecina) în concertul prezentat la Ateneul Român.

Nici teatrul nu se lasă mai prejos: la Teatrul Tândărică are loc spectacolul „Pinocchio în visul lui Collodi” în regia lui Franco Palmieri, spectacol care constituie lucrarea de sfârșit de an școlar 2014/2015 a Școlii Italiene „Aldo Moro”.

A avut loc, de asemenea, o seară dedicată Centrului Cultural Italo-Român de la Milano, seară al cărei coordonator a fost Violeta Popescu. Și multe, multe alte activități culturale și artistice desfășurate pe o perioadă de mai multe săptămâni, între 13 mai și 23 iunie 2015. O bună ocazie pentru noi toți de a afla tot ceea ce este nou, interesant și inedit în țara de unde, cu decenii sau secole în urmă, au venit unii dintre strămoșii noștri.

Olimpia Coroamă

La masă... în restaurantele italiene
29 mai - 4 iunie

Săptămâna modei italiene
29 mai - 4 iunie

Săptămâna conștientizării interioare
„Made in Italy”
29 mai - 4 iunie

„Dulce post laborem domini merces”
„Pleacă și din seară după muncă”
Proverb itali

Săptămânile autorilor italieni

„Cărțile aparțin celor care le citesc”
Proverb de Carlo

Învățământul în limba maternă, o prioritate pentru RO.AS.IT.

În ultimii 20 de ani, una dintre preocupările principale ale Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. a fost aceea de a contribui la păstrarea și cultivarea limbii materne în rândul etnicilor italieni trăitori în țara noastră. Limba maternă este zestrea noastră strămoșească, a originilor noastre cu care suntem dăruți încă de la naștere și de aceea, dintotdeauna, oamenii au considerat-o ca fiind cea mai importantă comoară, care nu are preț de vânzare sau de cumpărare. Este ceva ce face parte integrantă din ființa noastră, chiar dacă moșii și strămoșii noștri și-au părăsit demult locurile natale.

Limba este
întâiul mare
poem al unui
popor
Lucian Blaga

Păstrarea limbii, la fel ca și cunoașterea istoriei și culturii patriei noastre de origine, este o datorie sfântă, pe care fiecare dintre noi trebuie să o cultive din respect pentru strămoși, dar și pentru sine însuși. Desigur că nedreptățile, înfrângerile, speranțele spulberate de vremurile nesigure și de restriște prin care am trecut timp de aproape o jumătate de secol, după cel de-al Doilea Război Mondial, au lăsat urme adânci în memoria comunităților de italieni din România.

Și iată că, de abia la începutul acestui secol XXI am avut curajul, grație activității neobosite și a diligențelor asociației noastre reprezentative – RO.AS.IT., să ne recăpătăm drepturile socio-culturale, suspendate în mod abuziv, să putem să studiem și să ne instruim în limba maternă la toate nivelurile și formele de învățământ, să edităm publicații periodice și să tipărim cărți în limba maternă, să reinființăm Casa d'Italia, să avem ansamblu propriu de dansuri tradiționale etc.

În toate aceste demersuri am avut șansa de a ne sprijini pe o legislație românească și europeană, care stabilește, clar și fără echivoc, drepturile minorităților naționale, printr-o serie de acte normative, și anume: Constituția României (art. 32, al. 3), Legea învățământului nr. 84/1995 (art. 118), republicată, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, elaborată de către Consiliul Europei (art. 14), precum și Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare (partea III, art. 8).

În vederea extinderii predării și instruirii în limba italiană ca limbă maternă în cât mai multe școli românești, Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a organizat, în luna aprilie a.c., o întâlnire de lucru la Liceul teoretic „Dante Alighieri” din București, la care au participat delegații ale etnicilor italieni din județele Bacău și Galați.

De ce la „Dante Alighieri”?

Pentru că acest liceu din Capitală, în drumul său spre excelență, a fost prima școală din România care a introdus în programele sale predarea în/a limbii italiene ca limbă maternă; pentru că este o școală europeană, care are schimburi culturale cu alte țări din Europa; are revistă proprie, echipe de teatru și de dansuri tradiționale, ansamblu coral, dotări deosebite (34 de săli de clasă, laboratoare, cabinete lingvistice, cabinet de consiliere psihopedagogică, bibliotecă cu un bogat fond de carte, inclusiv în limba italiană, baze sportive, cantină ș.a.m.d.); învățământul primar este dedicat limbii italiene, cu predare în/a limbii materne italiene, iar cel gimnazial și liceal are clase de maternă – italiană, clase bilingve – italiană și engleză, intensiv; pentru că are profesori cu experiență, dintre care 70 % sunt vorbitori de limbă italiană.

Elevii liceului sunt premianți la olimpiadele școlare, bursieri la licee din Italia, obțin atestate pentru competențe lingvistice, pot studia în învățământul superior românesc, dar și în cel italian, în baza Memorandumului semnat de Ministerul Educației și Cercetării Științifice din România cu Ministero della Pubblica Istruzione din Italia.

Întâlnirea de lucru, desfășurată în una din luminoasele săli ale liceului, a fost deschisă de președinta RO.AS.IT., dna Ioana Grosaru, care după ce a trecut în revistă legislația internă a României coroborată cu cea europeană, privind dreptul minoritarilor de a învăța și a se instrui în limba maternă, a afirmat că aceasta nu este o opțiune, ci este obligația fiecărui etnic italian, de a-și conserva mărcile identitare: limba, tradiția și credința. Comisia de la Veneția este cea care monitorizează respectarea de către fiecare stat european membru UE a acestor drepturi și modul în care ele se aplică practic.

„Din anul 2007, de când la Liceul «Dante Alighieri» am făcut primii pași pentru implementarea predării limbii italiene ca limbă maternă și până astăzi – a continuat vorbitoarea – progresul este vizibil. În cadrul întâlnirii noastre de azi, aş dori să punem la punct, împreună cu dna Ana Elisabeta Naghi, inspector la Direcția pentru învățământ în limbile minorităților din cadrul Ministerului Educației și Cercetării Științifice, cu dna Maria Dan, directoarea acestui liceu-etalon, cu minunatele cadre didactice ce o înconjoară și, în special cu dvs., reprezentanții etnicilor italieni din Bacău și Galați, etapele ce trebuie parcurse pentru înființarea claselor cu predare a limbii italiene ca limbă maternă în școli din orașele dvs., chiar din anul școlar 2015/2016.

Asociația Italienilor din România oferă nu numai resursa de bază pentru această formă de învățământ, ci este, în același timp, și beneficiara acesteia, întrucât absolenții devin, la rândul lor, o resursă pentru Asociație”.

Doamna inspector Ana Elisabeta Nagy a subliniat faptul că predarea a/ în limba maternă nu este opțională, ci obligatorie și se organizează la cererea comunităților și a părinților elevilor, acolo unde condițiile legii sunt întrunite. Metodologia privind studiul în limba maternă și al limbii și literaturii materne, studiul istoriei și tradițiilor minorității, precum și al educației muzicale în limba maternă există și este aprobată prin ordin al ministrului educației. Studiarea istoriei, culturii și tradițiilor minorității respective poate fi adăugată la fiecare nivel de învățământ.

Doamna prof. Maria Dan a arătat că cei care urmează să introducă această formă de învățământ trebuie să înceapă cu o *Notă de fundamentare* foarte bine întocmită, în care să se arate clar spațiul de desfășurare, resursa umană, materialele

didactice folosite, precum și argumentarea bugetului necesar. Nota se trimite spre aprobare, înainte de finalizarea planului de școlarizare pentru anul următor.

În ceea ce privește admiterea elevilor, testul de comunicare în limba maternă primează în fața oricăror altor criterii de selecție. Dna Maria Dan îi încurajează pe participanți, spunând că orice început este dificil, dar procesul odată demarat, lucrurile intră repede în normalitate. Trebuie să ținem cont că pe primul plan se află copiii; ei sunt cei care doresc să-și dezvolte competențele și să atingă excelența lingvistică și profesională pentru a fi ofertanți privilegiați pe piața muncii.

Dl. Niță, reprezentant al etnicilor italieni din județul Bacău, consideră că dâșii ar trebui să înceapă cu clasa 0 (pregătitoare), că inspectorul pentru minorități de la Inspectoratul școlar județean are expertiza necesară pentru acest demers, deoarece a introdus deja studiul în/al limbii materne pentru greci și romi. Au însă nevoie de sprijin de la Direcția pentru minorități a ministerului, de la primăria locală, precum și de fonduri de la MECS.

Delegați ai etnicilor italieni (stânga)

Profesor Maria Dan, director al Liceului Teoretic „Dante Alighieri” (dreapta)

Ansamblul de dansuri al liceului

Dna prof. Corina Rotaru, directoarea Liceului „Emil Racoviță”, a afirmat că la Galați s-a realizat deja o etapă intermediară: au căutat o catedră vacantă care să fie folosită pentru limba italiană, pot utiliza studenții Erasmus pentru predare și sunt în căutarea resursei umane pentru studii. Dânsa este de părere că pentru desfășurarea orelor de studiu poate fi arondată o școală, sau acestea se pot ține la sediul comunității italienilor, iar viitorii elevi pot veni din orice parte a localității. O metodologie există, iar inspectorul pentru minorități a făcut deja o informare la nivelul județului. Copiii înscriși vor da obligatoriu un test de comunicare în limba italiană, în fața unei comisii formate din doi profesori. Au însă nevoie, în primul rând, de implicarea activă a comunității etnicilor italieni din localitate.

În încheierea discuțiilor, dna Ioana Grosaru a subliniat faptul că a învăța limba italiană și a studia în limba maternă este un drept al minorității noastre, pe care Asociația l-a apărut și susținut de-a lungul anilor. S-au făcut, în acest sens, numeroase demersuri, purtându-se discuții la nivelul școlilor, al inspectoratelor școlare județene, al Ministerului Educației și Cercetării Științifice și al comunităților de italieni din teritoriu. Pe baza cererilor părinților, care doresc învățământ în limba maternă pentru copiii lor, RO.AS.IT. va face scrisori de susținere către conducerea școlilor și, după acordul lor scris, către inspectoratele școlare din județele unde sunt

întruite condițiile pentru demararea acestui tip de învățământ. Va urmări, apoi, cu atenție, obținerea aprobării ministerului de resort.

În continuare, oaspeții au fost invitați la un scurt program artistic, unde au performat: corul „Cuori audaci” coordonat de prof. Anne Marie Iacob, grupul de dans tradițional italian al liceului, coordonat de prof. Daniela Suciu, micuții artiști de la clasa pregătitoare 0/A coordonați de prof. Marioara Popescu și prof. Cristina Rusu, precum și ansamblul de dansuri tradiționale italiene „L'Allodola” al Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT., coordonat de Florentina Caragea.

Programul de după amiază a inclus vizite la Casa d'Italia cu minunatul ei muzeu dedicat imigrației istorice a italienilor din România, precum și la alte instituții culturale de interes din Capitală.

N-aș putea să închei această trecere în revistă a unei activități ce poate deschide multe porți învățământului în limba italiană, fără a reproduce un fragment din cuvântul adresat de prof. Marioara Popescu de la Liceul teoretic „Dante Alighieri”, cu prilejul unei întâmplări asemănătoare:

„Borges, marele scriitor argentinian al secolului trecut, a citit *Divina Comedie* în tramvaiele tăcute și lente care-l duceau la o bibliotecă din Buenos Aires, unde lucra. O citea în limba engleză, cu textul în limba italiană în față. Către sfârșitul lecturii *Purgatoriului* a simțit că ar putea citi direct în italiană. A citit-o de mai multe ori, și a zis: «Nu cunosc altă limbă italiană decât cea pe care am învățat-o de la Dante». Iată, putem spune că noi, italienii, am învățat limba noastră datorită lui Dante, am putea spune chiar că limba lui Dante este în ADN-ul nostru lingvistic. Putem avea confirmarea a ceea ce spun, citind primele trei versuri din poemul lui Dante: «În mijlocul călătoriei vieții noastre / Mă regăsii într-o pădure ntunecată / Pentru că se pierduse calea dreaptă». Aceste șaptesprezece cuvinte au fost scrise de ilustrul poet cu 750 de ani în urmă, dar în zilele noastre, un copil din clasa întâi care învață să citească, atunci când întâlnește aceste cuvinte nu le percepe ca fiind vechi sau antice, ci le percepe ca pe niște cuvinte familiare, deoarece acestea sunt aceleași care se folosesc și astăzi. Desigur, în cultura medievală căreia îi aparține Dante, aceste cuvinte pe care le-am găsit în versurile sale aveau o semnificație alegorică, care nu ne mai aparține, dincolo de cea literală pe care o înțelegem, dar asta înseamnă că Dante Alighieri este nu numai cel mai mare poet al literaturii italiene, dar și făuritorul limbii noastre, un geniu atât la nivel poetic, cât și lingvistic”.

Gabriela Tarabega
gtarabega@yahoo.com

Președintele României, dl Klaus Iohannis, în Italia

În perioada 14-16 mai a.c., Președintele României, dl Klaus Iohannis, a efectuat o vizită oficială în Italia.

Prima oprire (joi, 14 mai) a fost la Expoziția Universală Milano 2015 – „Hrănirea Planetei, Energie pentru Viață”, unde președintele a vizitat pavilioanele României, Italiei, Vaticanului și pe cel al Uniunii Europene. Șeful statului s-a declarat plăcut impresionat de dimensiunile expoziției, de pavilioanele vizitate, spunând despre cel al României că „am reușit și de data aceasta să ne pregătim foarte bine; e un pavilion care nu impresionează prin mărime, ci prin concept. Tema este legată de pământul care ne hrănește și pe care trebuie să-l păstrăm pentru generațiile viitoare”.

În aceeași zi, președintele s-a întâlnit cu reprezentanți ai comunității românilor din Milano.

Ziua de vineri a fost una plină de emoții pentru președintele Iohannis și pentru soția sa, Carmen, când, întâmpinați de Garda Elvețiană, au fost primiți în vizită oficială la Sfântul Scaun. Sanctitatea Sa i-a așteptat pe oaspeți în *Sala del Tronetto*, iar apoi au avut o discuție, de aproximativ 20 de minute, în biblioteca particulară a Papei Francisc. Dl Klaus Iohannis l-a invitat pe Sanctitatea Sa să facă o vizită în România în anul 2018, când România sărbătorește 100 de ani de la întregire. Invitația a fost acceptată, urmând ca detaliile vizitei să se stabilească ulterior.

Întrevederea s-a încheiat cu tradiționalul schimb de daruri. Președintele Iohannis i-a dăruit Suveranului Pontif o gravură cu orașul Sibiu și o monedă de aur. În gravură este reprezentat centrul orașului, unde se află mai multe biserici de diferite confesiuni, ca semn că oamenii pot trăi în armonie, indiferent de religie, iar moneda este una aniversară, dedicată împlinirii a 2000 de ani de creștinism.

La rândul său, Papa Francisc i-a oferit președintelui o imagine cu *Îngerul Păcii învingând moartea*, precizând că a ales acest cadou, pe care îl oferă tuturor șefilor de stat, pentru ca acesta să le reamintească menirea lor de a promova pacea.

În continuare, dl Klaus Iohannis a avut convorbiri cu Eminența Sa Cardinalul Pietro Parolin, Secretar de Stat al

Sanctității Sale, în cinstea căruia a oferit și o recepție, cu prilejul conferirii Ordinului Național *Steaua României* în grad de Colan.

Președintele României a vizitat, de asemenea, Bazilica Sfântul Petru, unde este înmormântat și Papa Ioan Paul II, la căpătâiul căruia a depus un buchet de trandafiri. A vizitat, apoi, Colegiul Pontifical „Pio Romeno”, unde s-a întâlnit cu tinerii români care studiază în institute pontificale de învățământ din Roma.

În ultima sa zi romană, președintele Klaus Iohannis a avut întrevederi cu conducerea Comunității Sant'Egidio și a vizitat Bazilica Santa Maria in Trastevere. (G.T.)

Il volto di Dante, questo «conosciuto»

Dire chi fosse Dante Alighieri appare perfino superfluo: se ne scrive da 700 anni, e se ne parlava, lui ancora in vita. In tutto il mondo, nel corso dei secoli, sono stati scritti migliaia di libri su Dante e sulla sua opera, e centinaia di studiosi, filologi e critici hanno trascorso la loro vita a studiare, ricercare, commentare, tutto ciò che riguardasse Dante. Malgrado ciò, la figura e l'opera di colui che fu definito il «divino poeta» rivestono ancora un fascino irresistibile. Tuttavia, non bisogna mai dimenticare che non si può capire «Dante poeta» se non si capisce «Dante uomo». Anche su questo aspetto si è scritta una massa impressionante di libri. In una serie di articoli mi sforzerò di descrivere, naturalmente in estrema e colpevole sintesi, chi fosse l'uomo Dante, nato nel 1265 e morto nel 1321, esiliato ingiustamente dalla sua amata patria, Firenze, dal 1301 fino alla morte: vent'anni.

Che volto aveva Dante? E qual era il suo carattere? Non sono domande di poco conto, perché siamo naturalmente curiosi di conoscerlo, per così dire, personalmente. Anche in considerazione della grandezza dell'uomo e del poeta, ma soprattutto perché l'aspetto fisico e il carattere di Dante (ma soprattutto il secondo, rispetto al

primo) molto si intrecceranno con la sua vita. La ritrattistica dell'epoca, e quella dei secoli successivi, non ci aiutano moltissimo. Il volto disegnato dal grande illustratore francese Gustave Doré (1861-1868) è troppo idealizzato e romantico. Tuttavia una risposta è possibile, ma prima ancora che a un ritratto dobbiamo ricorrere a una descrizione, così come quando si fa un identikit. Per quanto riguarda il carattere, ritornerò più approfonditamente in un secondo articolo.

Così lo descrive **Giovanni Boccaccio**, nel *Trattatello in laude di Dante* al capitolo XX. Boccaccio, che pure non aveva conosciuto di persona il Poeta, restituisce efficacemente l'immagine dell'ultimo Dante, sul cui aspetto fisico avrà attinto notizie attendibili a **Ravenna** da persone che avevano avvicinato e conosciuto l'esule fiorentino. Su tale dettagliata e – dobbiamo credere – fedele descrizione, si fonderà tutta l'iconografia dei tempi successivi:

In italiano moderno: *Il nostro poeta era piuttosto basso e, avanzando nell'età, camminava un po' curvo, con un'andatura lenta e pacata. Vestito sempre con abiti decorosi ma non ricercati, così come si confaceva alla sua maturità. Aveva il volto lungo, e il naso aquilino; gli occhi piuttosto grossi [ossia un poco sporgenti: oggi diremmo che era «esoftalmico»], le mascelle marcate, e il labbro inferiore più sporgente di quello superiore [aveva dunque un'espressione verosimilmente un poco imbronciata]. Di carnagione era scuro, e i capelli e la barba spessi, neri e ispidi. L'espressione del viso era sempre malinconica e pensierosa. Nel vestire e nel comportamento fu sempre composto e civile. Parlava di rado, e quando parlava lo faceva in maniera adeguata all'argomento trattato. Tuttavia, quando le circostanze lo richiedevano, era eloquente e fecondo, e con ottima e pronta risposta.*

E le affermazioni di Boccaccio riguardo alla statura, alla figura e all'aspetto del volto del poeta non furono smentite neppure dalle ricognizioni effettuate nel 1865 e nel 1921 sulle ossa di Dante. Ulteriori conferme alla sostanziale attendibilità di questa descrizione vengono dal confronto con i due più antichi ritratti, entrambi postumi, di Dante: quello dipinto nel 1337 nella cappella di S. Maria Maddalena nel Palazzo del Bargello a Firenze e attribuito alla bottega di Giotto (figura

Ritratto di Gustave Doré
Portret de Gustave Doré

NEI 750 ANNI DELLA NASCITA DEL GRANDE POETA

prima parte

di sinistra, particolare), in cui compare un uomo giovane con i tratti fisiognomici indicati dal Boccaccio, cioè il naso pronunciato, benché non propriamente adunco, e il labbro inferiore prominente. Poi quello, assai simile, recentemente restaurato e risalente alla fine del XIV secolo, affrescato nel fiorentino Palazzo dell'Arte dei Giudici e Notai di Firenze (figura di destra – particolare). Due immagini e una descrizione coerenti tra loro e che, se pure non restituiscono il «vero volto di Dante», forniscono però una chiara indicazione sulla sua iconografia trecentesca.

Ma se i due ritratti precedenti ci forniscono i lineamenti di un Dante più giovane, è Raffaello Sanzio da Urbino, che in due opere del ciclo delle Stanze Vaticane, ci offre i tratti idealizzati di un Dante più maturo, quasi sofferente e melanconico, ma anche altero e dallo sguardo orgoglioso. È logico che Raffaello non abbia conosciuto Dante (siamo ormai nei primi anni del 1500). Ma è sempre ai ritratti degli artisti precedenti, e alla famosa descrizione di Boccaccio, che Raffaello si riferisce. E noi abbiamo nel tempo conservato e interiorizzato questo aspetto di Dante.

I tratti fisiognomici di Dante Alighieri sono dunque così universalmente conosciuti da identificare nell'immaginario collettivo il cosiddetto «profilo dantesco», riprodotto, sia pure con variazioni stilistiche ed interpretative, in una sterminata iconografia che tuttavia si ispira, direttamente o indirettamente ai primi, pochi, quanto incerti, ritratti del Sommo Poeta. Ma le sembianze di Dante sono dunque davvero quelle che conosciamo? A questa domanda ha tentato di dare una risposta un lavoro interdisciplinare che nel 2007 ha visto coinvolti antropologi, ingegneri e specialisti di ricostruzione facciale: un'équipe antropologica guidata dal Prof. Giorgio Gruppioni, antropologo dell'Università di Bologna, con varie altre collaborazioni universitarie.

La ricerca è partita dai dati antropologici rilevati sul cranio di Dante nel corso della ricognizione effettuata sui resti del Poeta nel 1921, sesto centenario della morte, e da un calco molto accurato del cranio stesso modellato dal Prof. Fabio Frassetto, professore di Antropologia presso l'Università di Bologna nella prima metà del 1900.

Dopo aver provveduto all'acquisizione di questo modello cranico mediante scanner laser 3D, si è proceduto alla costruzione ex novo della mandibola (essendo andata perduta) tramite tecnologia di modellazione virtuale.

Dal modello virtuale completo del cranio così ottenuto è stato prodotto il modello fisico dello stesso mediante un sistema di prototipazione rapida impiegato in campo industriale.

Infine sul modello cranico fisico sono state apposte le parti molli del volto, rappresentate dalla muscolatura, dal pannicolo adiposo e dalla cute, secondo la tecnica di *facial reconstruction* impiegata nel campo dell'antropologia forense.

Il volto ottenuto non ha la pretesa di essere il «vero volto di Dante» ma semplicemente quello più plausibile in quanto corrispondente nel modo più fedele possibile ai caratteri antropologici del cranio che rappresentano quanto di più oggettivo ci resta delle sembianze del Sommo Poeta. Con una differenza, rispetto alla ritrattistica precedente: questa ricostruzione, ci mostra Dante nell'età della sua morte, a 56 anni.

Antonio RIZZO

antonio.rizzo08@gmail.com

nella prossima puntata:
Il carattere di Dante

Due ritratti famosi
Două portrete celebre

APRILE • GIUGNO 2015

Chipul lui Dante, cel „cunoscut”

Să spunem cine a fost Dante Alighieri este de prisos: s-a scris despre el mereu, de 700 de ani, și s-a vorbit despre el încă din timpul vieții sale. În toată lumea, de-a lungul secolelor, s-au scris mii de cărți despre Dante și despre opera lui, iar sute de oameni de cultură, filologi și critici și-au dedicat viețile pentru a studia, cerceta și comenta

Raffaello Sanzio, *Il Parnaso*, 1510–1511 – Stanza della Segnatura – Vaticano (particolare), sinistra / Raffaello Sanzio, *Parnasul*, 1510–1511 – Camera Semnăturii – Vatican (detaliu), stânga

Raffaello Sanzio, *Disputa del Sacramento*, 1509 – Stanza della Segnatura – Vaticano (particolare), dreapta / Raffaello Sanzio, *Dezbaterea Sacramentului*, 1509 – Camera Semnăturii – Vatican (detaliu), dreapta

absolut tot ceea ce era legat de viața și opera lui. În ciuda acestui fapt, figura și creația celui care a fost numit „divinul poet” sunt încă învăluite de un mister și farmec irezistibil. Este evident și nu trebuie să uităm că „Dante poetul” nu poate fi înțeles decât în măsura în care îl cunoaștem pe „Dante omul”. Este adevărat că, și din acest punct de vedere, s-au scris nenumărate cărți. Voi face totuși tot posibilul ca, la rândul meu, într-o serie de articole, să descriu, bineînțeles foarte sintetic și-mi recunosc această vină, cine a fost omul Dante, cel care s-a născut în anul 1265 și a murit în anul 1321, a fost exilat pe nedrept din iubita lui patrie, Florența, din anul 1301 și până la moarte, adică timp de douăzeci de ani.

Ce chip avea Dante? Cum era caracterul lui? Nu sunt întrebări ușoare, pentru că, normal, am fi curioși să-l cunoaștem cât mai bine, dacă s-ar putea chiar personal. Și trebuie să ținem cont, în același timp, de măreția omului și a poetului, și mai ales să ținem cont că aspectul fizic și caracterul lui Dante (în primul rând caracterul mai mult decât fizicul) se împletesc mult cu viața sa.

Portretistica din acea epocă, precum și cea din secolele următoare, nu ne ajută prea mult. Chipul lui Dante, desenat de marele ilustrator francez Gustave Doré (1861–1868), prea este idealizat și romantic. Cu toate acestea, un răspuns este posibil, dar, înainte de a-i face un portret, trebuie să recurgem la o descriere așa cum se face în cazul unui portret robot. În ceea ce privește caracterul, mă voi întoarce asupra lui, mai aprofundat, în cea de-a doua parte a acestui articol.

Iată cum ni-l descrie Giovanni Boccaccio, în „Trattatello in laude di Dante”, în capitolul XX. Trebuie amintit că Boccaccio nici nu-l cunoscuse personal pe Poet, el ne restituie, în mod eficient, imaginea ultimului Dante. În ceea ce privește aspectul său fizic, a primit indicații credibile de la Ravenna, de la persoane care i-au fost aproape și care l-au cunoscut pe exilatul florentin. Pe aceste detalii și pe această descriere fidelă, credem că se va baza întreaga iconografie a vremurilor care vor urma:

Din limba italiană modernă, traducerea ar fi: *Poetul nostru era mai degrabă scund și, odată cu înaintarea în vârstă, mergea puțin adus de spate, avea mersul lent și liniștit. Mereu era îmbrăcat cu haine elegante, dar nu excentrice, potrivite cu vârsta lui. Avea fața prelungă și nasul acvilin; ochii mari (sau ușor ieșiți din orbită: astăzi i-am numi „exoftalmici”), maxilarele erau puternice, iar buza inferioară proeminentă (avea deci o expresie într-adevăr cam îmbufnată). Tenul era închis la culoare, iar părul și barba erau dese, negre și aspre. Expresia feței era mereu tristă și gânditoare. Felul în care se îmbrăca și felul în care se comporta erau mereu corecte și civilizate. Vorbea rar și, atunci când vorbea, se referea doar la subiectul în discuție. Totuși, când circumstanțele o cereau, era elocvent și creativ, cu o replică optimă și promptă.*

Și afirmațiile lui Boccaccio, cu privire la statura, figura și aspectul poetului, nu au fost dezmințite nici de reconstituirea efectuată pe osemintele lui Dante între anii 1865 și 1921 (a se vedea în continuare). Confirmările ulterioare, care susțin caracterul verosimil al acestei descrieri vin și din confruntarea celor două portrete vechi ale lui Dante, ambele postume. Este vorba de cel pictat în anul 1337 în capela Sfânta Maria

750 DE ANI DE LA NĂȘTEREA MARĂLUI POET

prima parte

Magdalena în Palazzo del Bargello la Florența și care este atribuit atelierului lui Giotto (în partea stângă – detaliu), în care apare un om tânăr cu trăsăturile fizionomice descrise de Boccaccio, adică nasul pronunțat, chiar dacă nu este tocmai acvilin și buza inferioară proeminentă. Celălalt, destul de asemănător, restaurat de curând și care a fost pictat la sfârșitul secolului al XIV-lea, este o frescă aflată în Palazzo dell'Arte dei Giudici e Notai din Florența (în partea dreaptă – detaliu). Două imagini și o descriere, coerente între ele și care, chiar dacă nu ne redau „adevăratul portret al lui Dante”, ne furnizează o indicație clară despre iconografia sa din secolul al XIV-lea.

Dacă cele două portrete ne arată trăsăturile unui Dante mai tânăr, Raffaello Sanzio din Urbino, în două picturi din ciclul Camere din Vatican, ne prezintă un Dante mai matur, cam suferind și melancolic, dar și arogant și cu o privire orgolioasă. Este logic pentru că Raffaello nu l-a cunoscut pe Dante (suntem oricum în primii ani ai secolului al XVI-lea). El se raportează însă tot la portretele artiștilor precedenți și la celebra descriere a lui Boccaccio. Iar noi, de-a lungul timpului, am păstrat și interiorizat acest aspect al lui Dante.

Trăsăturile fizionomice ale lui Dante Alighieri sunt atât de bine cunoscute, încât se vorbește în imaginarul colectiv despre așa-numitul „profil dantesc”, reprodus, atât cu variații stilistice cât și interpretative, într-o nemărginită iconografie. Aceasta se inspiră încă, direct sau indirect, din primele portrete, destul de puține și de incerte, ale celui mai mare Poet al Italiei.

Trăsăturile feței lui Dante sunt cu adevărat cele pe care le cunoaștem? La această întrebare a încercat să dea răspuns o cercetare interdisciplinară efectuată în anul 2007. În acest demers au fost implicați antropologi, ingineri și specialiști în reconstrucție facială; este vorba despre o echipă de antropologi condusă de prof. Giorgio Gruppioni de la Universitatea din Bologna, care a lucrat împreună și cu alți diferiți colaboratori universitari.

Cercetarea a plecat de la datele antropologice extrase de pe craniul lui Dante, date obținute în timpul cercetării / verificării autenticității efec-

tuate asupra rămășițelor poetului în anul 1921, după șase sute de ani de la moarte. S-a mai ținut cont și de un desen foarte detaliat al craniului acestuia, făcut de Fabio Frassetto, profesor de antropologie la Universitatea din Bologna, în prima jumătate a anului 1900.

După ce a fost efectuat acest model al craniului cu ajutorul unui scanner laser 3D, s-a trecut la reconstituirea mandibulei (care se pierduse) prin tehnologia de modelare virtuală.

După ce s-a realizat modelul virtual complet al craniului, s-a făcut modelul fizic al acestuia printr-un sistem de prototipizare rapidă care se folosește în industrie.

În sfârșit, pe modelul fizic al craniului au fost aplicate părțile moi ale feței, reprezentate de musculatură, de stratul adipos și de piele, prin tehnica reconstrucției faciale, cea care se folosește în domeniul antropologiei legale.

Chipul astfel obținut nu are pretenția de a fi „adevăratul chip al lui Dante”, dar este pur și simplu cel mai plauzibil, deoarece corespunde, cât mai fidel posibil, caracteristicilor antropologice ale craniului. El reprezintă, într-o manieră cât se poate de obiectivă, înfățișarea celui mai mare Poet. Există o singură diferență în comparație cu portretistica anterioară: această reconstrucție ni-l arată pe Dante la vârsta morții sale, adică la 56 de ani.

Traducere Mariana Voicu

În numărul următor:
Caracterul lui Dante

APRILE • GIUGNO 2015

Despre Viață și Teatru la Salonul cultural de la Casa d'Italia

În dorința de a continua organizarea evenimentelor culturale la Casa d'Italia, așa cum am promis la inaugurarea centrului nostru cultural și profitând de amabilitatea domnului Jean Cazaban de a accepta să vină din nou la clubul nostru pentru a ne vorbi despre *Commedia dell'Arte*, am ales drept subiect al întâlnirii noastre din luna aprilie *Teatrul*. Și, pentru că viața este un gen de teatru pe care-l jucăm cu toții, iar teatrul este viața de zi cu zi pusă în scenă, ne-am gândit că ar fi bine să unim aceste două dimensiuni ale realității noastre și să vorbim despre *Viață și Teatru*.

Dintotdeauna omul a jucat teatru, dintotdeauna a purtat o mască. Fie că aceasta avea o funcție rituală, ca în paleolitic, una socială sau politică așa cum se întâmpla în teatrul antic, masca este prezentă mereu chiar dacă, mai apoi, a devenit un simplu însemn actoricesc.

Fiecare dintre noi, la un moment dat al vieții sale, simte nevoia sau este obligat să poarte mască; și o poartă fie că este vorba de dorința de a-și ascunde adevăratele sentimente, fie că vrea să pară altfel decât este; sub masca ce râde sau plânge, omul încearcă să-i păcălească pe ceilalți sau chiar pe sine însuși.

La întâlnirea noastră însă, toți am fost fără mască, *sine cera*, cum spuneau latinii, sinceri, deschiși și relaxați, dornici să-i ascultăm pe cei veniți să ne vorbească despre viață și teatru, pe cei care de atâtea ori ne-au făcut să râdem sau să plângem, ne-au purtat de atâtea ori în lumi complet diferite de cea în care trăim sau ne-au ajutat să vedem lumea noastră cu alți ochi.

Ca de obicei, cu amabilitate și căldură, cu multă disponibilitate și dorință de a sublinia evenimentul cultural la care vom asista, d-na Ioana Grosaru, președinta Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. le-a vorbit invitaților și participanților despre importanța teatrului și a actorilor în viața noastră, despre *Viață și Teatru*.

Aflându-ne la Casa d'Italia, la un eveniment organizat de asociația noastră – RO.AS.IT., nici nu se putea să începem cu altceva decât cu prezentarea unuia dintre cele mai importante fenomene teatrale ale lumii, fenomen care a marcat întreaga evoluție ulterioară a artei dramatice.

Formă a teatrului de improvizație, cu origini în Italia, *Commedia dell'Arte*, căci despre ea este vorba bineînțeles, are o schemă foarte simplă, se desfășoară în aer liber, prezintă, cu ajutorul personajelor-mască atât de cunoscute, viața de toate zilele, cu implicațiile sociale și politice. Arlecchino, naiv și vesel, Pulcinella, trândav și pungaș, Brighella, intrigant și deștept, Colombina, Doctorul sau Căpitanul, toate aceste personaje celebre și multe altele ne sunt prezentate în imagini sugestive de către Jean Cazaban care ne explică, în același timp, și felul în care funcționează celebrul *canovaccio*, adică structura, scheletul *Commediei dell'Arte*. Secole de-a rândul această formă teatrală, răspândită apoi în toată Europa, va fi prezentă în viața actorilor și spectatorilor, ajungând până în zilele noastre, evident cu modificările cerute de societatea contemporană.

Actriță și scriitoare, membră a Uniunii Scriitorilor din România și a UNITER, societară de onoare a Teatrului Național din București, profesor universitar, Olga Delia Mateescu ne-a

delectat în continuare cu o adevărată „lecție” despre „Cuvântul între adevăr și minciună”. Într-o prezentare cu totul deosebită, această „adevărată doamnă a teatrului românesc” a subliniat rolul cuvântului în viață și în societate, a amintit ce este, ce a devenit și, mai ales, ce ar trebui să fie cuvântul în procesul de comunicare. Folosindu-se de exemple sugestive, prezentând atitudini și comentarii surprinse cu o atenție minuțioasă, subliniind exprimările greșite, de-a dreptul ridicole și hilare, dacă nu ar fi atât de tragice, Olga Delia Mateescu a scos în evidență adevărata „dramă” la care asistăm în zilele noastre în materie de limbaj. Ce am putea face, ce ar trebui să facem pentru ca, „între adevăr și minciună”, să situăm „cuvântul” acolo unde îi este locul? Aceasta este, după părerea mea, întrebarea pe care ar trebui să ne-o punem după ce am ascultat adevărata „lecție de lingvistică, de gramatică”, dar și de viață a celei care, sub masca Medeei sau a Domnișoarei Nastasia, sub masca sutelor de alte personaje interpretate cu brio, a folosit întotdeauna „cuvântul” ca unealtă cu care a adus bucuria, dar și ca armă împotriva prostiei și ridicolului, a răutății și a imposturii, a inculturii și a snobismului.

Descendentă a unui bunic italian, pe numele său Grangetti, Cristina Deleanu, actriță bine-cunoscută dar și autoare a volumului *Și totuși, actorul...*, ne vorbește apoi, cum era poate de așteptat, despre teatru și despre actori, despre tot ceea ce a cunoscut și cunoaște mai bine după 52 de ani de carieră. Și ce carieră!... Demnă de invidiat. Este foarte greu să prezinți în câteva cuvinte efortul și sacrificiul actorului în slujba noastră, a spectatorilor. Și, de aceea, este cu atât mai rușinos când aceste eforturi și sacrificii nu sunt recunoscute sau sunt duse în derizoriu. Am remarcat un gust amar în cuvintele actriței când ne vorbea despre condiția de actor în zilele noastre, despre felul în care, uneori, acesta este tratat, despre situația teatrului românesc în general. Ar fi, poate, bine să ne gândim la toate acestea.

Cristina Deleanu nu a venit singură la întâlnirea noastră. A venit împreună cu cel care, de 30 de ani, îi stă alături în viață, dar și în meserie. A venit cu soțul ei, actorul Eugen Cristea care ne-a încântat, atât cu intervențiile făcute pe tot parcursul întâlnirii, cât și cu vorbele frumoase spuse despre poezie și despre muzică. Și, pentru a ne exemplifica lucrul acesta, a recitat din Shakespeare, tot așa cum făcuse și Cristina recitând sonete ale lui Michelangelo; și ne-a cântat, melodii mai noi sau mai vechi, în limba italiană, acompaniindu-se la chitară. Glumele lui Eugen au descrețit frunțile, vocea și chitara lui ne-au încântat auzul.

În final, Ștefan Lupu, elev la Liceul de Artă din Suceava, ne-a delectat, ca și cu alte prilejuri, interpretând, plin de sensibilitate și talent, o piesă

Olga Delia Mateescu

Eugen Cristea

de chitară clasică, *La Cathédrale* de Agustín Barrios Mangoré. Sub degetele lui, când duioase, când nervoase și pline de forță, melodia se contura cu atâta acuratețe, încât, dacă închideai ochii, vedeai parcă monumentala Notre-Dame, îl vedeai pe Quasimodo implorând-o pe Esméralda să-l asculte.

În speranța că toți cei care au fost prezenți la întâlnirea noastră s-au bucurat de clipe deosebite și au apreciat momentele artistice și culturale, RO.AS.IT. vă invită și pe viitor să fim împreună, la noi acasă, la *Casa d'Italia*.

Olimpia Coroamă

Su Vita e Teatro al Salone culturale della Casa d'Italia

Desiderando continuare a organizzare appuntamenti culturali alla Casa d'Italia, così come ho promesso all'inaugurazione del nostro centro culturale, e approfittando della promessa fatta da Jean Cazaban, di tornare ancora al nostro club per parlarci della *Commedia dell'Arte*, ho scelto come argomento del nostro incontro d'aprile il Teatro. E, siccome la vita è una specie di teatro in cui recitiamo tutti assieme, e il teatro è la vita di tutti i giorni portata sulla scena, abbiamo pensato fosse bene unire queste due dimensioni della nostra realtà e che si parlasse di *Vita e Teatro*.

L'uomo ha sempre recitato, sempre ha portato una maschera. Sia che questa avesse una funzione rituale, come nel paleolitico, oppure una sociale o politica, com'era nel teatro antico, la maschera è sempre stata presente, pur se, più tardi, sia diventata un simbolo puramente teatrale.

Ognuno di noi, a un certo momento della sua vita, sente il bisogno, o viene obbligato, a indossare la maschera; e la si porta sia nel caso in cui si voglia nascondere i veri sentimenti, sia nel caso in cui si voglia apparire diversi da come si è; sotto la maschera che ride o piange, l'uomo cerca d'ingannare gli altri o pur anche se stesso.

Al nostro incontro eravamo comunque tutti senza maschera, «sine cera», come dicevano i latini, sinceri, aperti e rilassati, vogliosi d'ascoltare quelli venuti per parlarci della vita e del teatro, coloro che così tante volte ci hanno fatto ridere e piangere, che ci hanno portato così tante volte in mondi completamente diversi da quelli in cui campiamo o che ci hanno aiutato a vedere il

nostro mondo con altri occhi. Come al solito, con garbo e calore, con molta disponibilità e voglia di mettere in evidenza l'evento culturale a cui avremmo assistito, la Signora Ioana Grosaru, Presidente dell'Associazione degli Italiani in Romania – RO.AS.IT. – ha parlato agli invitati e ai partecipanti dell'importanza del teatro e degli attori nella nostra vita, di *Vita e Teatro*.

Trovandoci nella Casa d'Italia, a un evento organizzato dalla nostra associazione, RO.AS.IT., non si poteva far altro che iniziare col presentare uno tra i più importanti fenomeni teatrali del mondo, fenomeno che ha segnato l'intera evoluzione dell'arte drammatica che è venuta in seguito.

Forma di teatro d'improvvisazione, che nasce in Italia, la *Commedia dell'Arte*, che è proprio di questo di cui stiamo parlando, ha uno schema molto semplice, si svolge all'aperto, presenta, con l'aiuto di maschere di personaggi molto noti, la vita di tutti i giorni, con risvolti sia sociali che politici. Arlecchino, ingenuo e allegro, Pulcinella, pigro e malandrino, Brighella, intrigante e furbo, Colombina, il Dottor Balanzone o il Capitano, tutti questi personaggi celebri – e molti altri – ci sono stati presentati in immagini suggestive da Jean Cazaban, il quale ci spiega, nel frattempo, anche il modo in cui funziona il famoso *canovaccio*, cioè la struttura, lo scheletro della *Commedia dell'Arte*.

Per secoli questa forma teatrale, diffusa in tutta Europa, sarà presente nella vita degli attori e degli spettatori, arrivando fino ai giorni nostri, chiaramente con le differenze richieste dalla società contemporanea.

Attrice e scrittrice, membro dell'Unione dei Scrittori della Romania e UNITER, socia onoraria del Teatro Nazionale di Bucarest, docente universitaria, Olga Delia Mateescu ci ha quindi deliziati con una vera e propria «lezione» su «La parola tra verità e menzogna». Con una presentazione veramente speciale, questa «vera donna del teatro romeno» ha rimarcato il ruolo della parola nella vita e nella società, ha ricordato cos'è, cosa è diventata e, soprattutto, cosa dovrebbe essere la parola nel processo di comunicazione.

Servendosi di esempi suggestivi, presentando atteggiamenti e commenti colti con un'attenzione minuziosa, mettendo in evidenza espressioni sbagliate, assolutamente ridicole o ilari, se non fossero state così tragiche, Olga Delia Mateescu ha messo in evidenza il vero «dramma» a cui assistiamo oggi in fatto di linguaggio. Cosa potremmo fare, cose dovremmo fare affinché «tra verità e menzogna» mettessimo «la parola» proprio dove dovrebbe essere, proprio al suo posto?

E' questa, a mio parere, la domanda che dobbiamo porci dopo che abbiamo ascoltato la vera «lezione di linguistica, di grammatica» così come di vita, di colei che, dietro la maschera di Medeea o della Signorina Nastasia, dietro la maschera di altre centinaia di personaggi interpretati con brio, ha usato sempre «la parola» come strumento con cui ha portato allegria, ma anche come arma contro la stupidità e il ridicolo, la cattiveria e l'ipostura, l'incultura e lo snobismo.

Discendente di un nonno italiano, di nome Grangetti, Cristina Deleanu, famosa attrice e autrice del libro *Și totuși, actorul... (Tuttavia, l'attore...)* in seguito ci parla, come c'era forse d'aspettarsi, di teatro e di attori, di tutto ciò che ha conosciuto e che conosce bene dopo 52 anni di carriera. E che carriera!... Degna d'invidia. E' molto difficile presentare in poche parole lo sforzo e il sacrificio dell'attore al servizio di noi, gli spettatori.

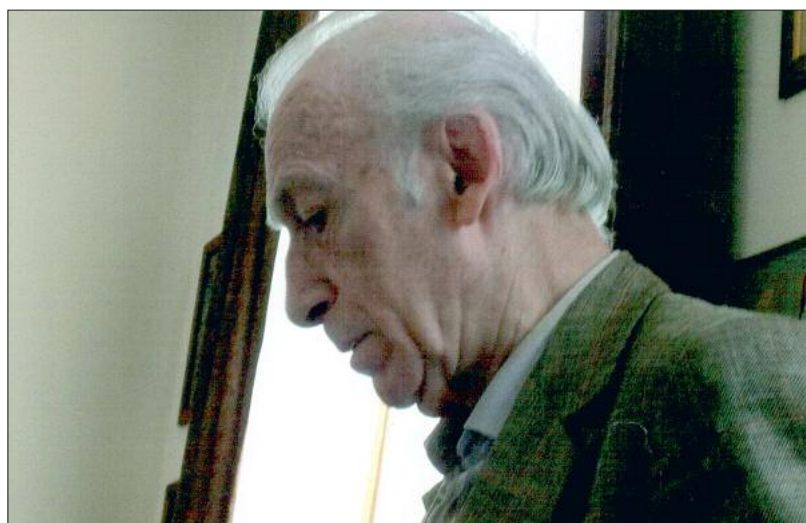
Ed è quindi ancor più vergognoso quando questi sforzi e sacrifici non vengono riconosciuti o sono derisi. Ho notato un'amarezza nelle parole dell'attrice quando parlava della condizione di attore ai nostri giorni, del modo in cui questo a volte viene trattato, della situazione del teatro romeno in generale. Sarebbe bene, credo, che facessimo un pensiero su tutto ciò.

Cristina Deleanu non è venuta sola al nostro incontro. E' venuta assieme a colui che, da 30 anni, le sta a fianco nella vita, così come nel lavoro. E' venuta con suo marito, l'attore Eugen Cristea, che ci ha incantati sia con gli interventi fatti lungo tutto il corso dell'incontro, sia con le belle parole dette sulla poesia e sulla musica. Inoltre, per esemplificare ciò, ha recitato Shakespeare, proprio come aveva fatto Cristina recitando sonetti di Michelangelo; e ha pure cantato, melodie nuove e

vecchie, in italiano, accompagnandosi con la chitarra. Le sue battute ci hanno disteso i volti, la sua voce e la chitarra ci hanno rapito l'udito.

Sul finale, Ștefan Lupu, allievo del Liceo di Arte di Suceava, ci ha dilettrati, come già in altre occasioni, interpretando, pieno di sensibilità e talento, un pezzo di chitarra classica, *La Cathédrale*

Cristina Deleanu

di Agustin Barrios Mangoré. Al tocco delle sue dita, ora morbide, ora nervose e piene di forza, la melodia prendeva forma con una tale accuratezza che, se chiudevate gli occhi, vi sembrava di vedere la monumentale Notre-Dame, vedevate Quasimodo che implorava d'essere ascoltato da Esméralda.

Con la speranza che tutti i presenti al nostro incontro si siano goduti attimi speciali e abbiano apprezzato i momenti artistici e culturali, la RO.AS.IT. vi invita ancora per il futuro a stare insieme, a casa nostra, alla *Casa d'Italia*.

Jean Cazaban

Traduzione Gregorio Pulcher

Familia Leonida

Viața familiei Leonida readusă în memoria colectivă prin evocarea mediului profesional ingineresc, medical și artistic, reprezintă o frescă semnificativă a lumii românești din secolul XX.

Anastase Leonida și Matilda Gill și-au unit destinele pe viață în anul 1873, în Biserica Apostolică Catolică. Din dragostea lor s-au născut 11 copii, din care numai 8 au ajuns la maturitate. Greutățile financiare cu care s-a confruntat numeroasa familie nu i-au împiedicat pe părinții celor 8 copii să le ofere posibilitatea să studieze în instituții de învățământ superior. Tatăl, Anastase, fost ofițer combatant de cavalerie, botanist, matematician, talentat desenator, muzician (cânta foarte bine la caval) împreună cu mama Matilda, care îi învăța pe copii franceza, germana, literatura și muzica, au reușit cu devotament și perseverență să-i îndrume pe aceștia spre o pregătire profesională temeinică.

Dimitrie Leonida, primul fiu al familiei, a absolvit cu succes cursurile Școlii Regale Tehnice Charlottenburg din Berlin, devenind inginer specialist în electricitate. Cercetările sale au condus la construirea Centralei Grozăvești, a barajului de la Bicaz, a primei linii de metrou (una din stațiile metroului bucureștean se numește astăzi, în memoria sa, „Dimitrie Leonida”), iar activitatea sa științifică și didactică îl determină să înființeze, în 1935, în Parcul Carol, primul Muzeu Tehnic din România, care îi poartă, de asemenea, numele.

Natalia Leonida, a doua fiică a familiei, a urmat o carieră didactică de excepție făcând studii de filologie la Școala Normală Superioară din Paris devenind, ulterior, directoarea Liceului *Regina Maria* din București și fiind decorată cu Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler.

Adela Leonida, a urmat Liceul *Regina Maria*, iar talentul ei pentru majoritatea disciplinelor studiate îi va permite să se prezinte la examenul de bacalaureat, atât la secția modernă, cât și la cea reală. Având vocație și pentru îngrijirea celor aflați în suferință, s-a înscris, în 1910, la Facultatea de Medicină din București, specializându-se în domeniul oftalmologiei. A înființat Societatea „Amicii orbilor” și a organizat învățământul pentru nevăzători, reușind ca, împreună cu sora ei Natalia Leonida, directoarea liceului, să transcrie în alfabetul Braille, manualele pentru clasele primare, de liceu, precum și numeroase opere din literatura română și universală. În 1920, a înființat

și condus Spitalul de ochi din Vatra Luminoasă și Azilul de orbi.

Gheorghe Leonida, s-a afirmat încă din liceu la matematică, latină, limba franceză și desen. A susținut bacalaureatul atât la secția reală, cât și la cea modernă. Cântând cu pasiune la pian, a urmat și Conservatorul de Artă din București. După cunoscutele modele pariziene, în capitală funcționau atunci academii libere de artă, ale căror cursuri le urmează cu pasiune, specializându-se în sculptură (ca urmare a studiilor de la Roma). Lucrările sale se regăsesc la Muzeul Național de Artă din București, la Muzeul Național Militar, Muzeul Bran și în diferite colecții particulare. Comanditară a numeroase bronzuri a fost Casa Regală, cunoscându-se faptul că Regina Maria îi aprecia creația, vizitându-i cu consecvență expozițiile și achiziționându-i lucrări. La comanda sculptorului de origine poloneză, Landowski, trăitor la Paris, Gh. Leonida a realizat capul lui *Christos Rege*, care se află pe gigantica statuie de la Rio de Janeiro.

Paul Leonida, general locotenent, descendent al acestei faimoase familii, a fost decorat pentru meritele sale în Primul Război Mondial cu cele mai importante medalii și ordine. Ulterior, a devenit profesor la Școala Superioară de Război, atașat militar și șef al Secției de operații a Statului Major în cel de al Doilea Război Mondial. Numele său se înscrie în istoria poporului român ca cel al unei mari personalități militare, veteran a două războaie mondiale.

Elisa Leonida Zamfirescu, născută la Galați, în 10 noiembrie 1887, este cel de-al cincilea copil din cei opt pe care i-au avut Anastase și Matilda Leonida. Elisa avea să devină una din cele mai proeminente personalități ale științei românești. Beneficiind, ca și ceilalți copii ai familiei, de o educație și o instrucție de excepție, Elisa devine o femeie puternică, al cărei spirit feminist și ambițios, dublat de o mare putere de muncă, va contribui în mod decisiv la înregistrarea unor performanțe profesionale notabile. Va reuși să învingă prin luptă și perseverență un sistem (virusat) dominat de profunde și dureroase prejudecăți. Prin Legea instrucțiunii publice, publicată în Monitorul Oficial din 17 decembrie 1864, semnată de Al. I. Cuza, învățământul a fost reorganizat. Această lege permitea tinerelor fete să fie admise în învățământul universitar românesc, în care până atunci nu avuseseră acces. Pensioanele de fete nu le ofereau, însă, acestora și pregătirea necesară pentru accesul la studii superioare.

Pentru a urma o facultate, tinerele trebuiau să facă, în prealabil, studii de profil în particular. Cu toate acestea, ele nu erau admise în învățământul superior tehnic, organizat de prof. dr. ing. Gh. Duca. Dorința Elisei Leonida de a urma în țară studii tehnice superioare se va izbi de prejudecățile și birocrația din epocă. Trecând cu deosebit curaj peste aceste interdicții, Elisa Leonida pleacă la Berlin și se înscrie la Academia Regală Tehnică, unde fratele ei Dimitrie Leonida era încă student. Și aici a trebuit să înfrunte numeroase piedici și frustrări din cauza ironiilor colegilor și ale profesorilor.

Insistențele și cunoștințele ei temeinice de limbă germană (scrisa impecabil și conversa într-o germană perfectă) l-au impresionat pe rector, care i-a aprobat cererea de înscriere. Era la timpul acela unica fată, din istoria glorioasă a Academiei, care urma să frecventeze cursurile prestigioasei instituții de învățământ superior. Astfel, Elisa Leonida a devenit prima studentă din Germania și chiar din Europa, care urma cursurile unei școli politehnice. Pentru Elisa a fost nu numai o victorie personală, ci și începutul unei lupte fără precedent împotriva prejudecăților care paralizau dorința tinerelor fete, cu reale calități pentru profesiile tehnice, să acceadă la aceste specializări, considerate ca fiind exclusiv masculine.

Pentru România, succesul Elisei Leonida a fost un eveniment de excepție, care a contribuit substanțial, credem, la formarea unei concepții moderne și în acest stat tânăr, rezultat al Unirii a două principate: Moldova și Țara Românească. Cu răbdare, dârzenie și pasiune pentru profesia de inginer, Elisa Leonida a reușit să schimbe mentalitățile, ostilitatea și modul rudimentar de a gândi relația bărbat-femeie, impunându-le profesorilor și colegilor, admirație și respect. Nu întâmplător,

Elisa Leonida Zamfirescu

profesorul Hoffman avea să o descrie, în public, pe Elisa Leonida, cu prilejul înmânării diplomei de absolvire, ca „cea mai silitoare dintre silitori”.

Astfel, s-a încheiat una din perioadele vieții ei, care a fost marcată de faptul că a devenit **prima femeie inginer din Europa și chiar din întreaga lume**. Ea rămâne un simbol al luptei pentru egalitatea și afirmarea femeilor în societate.

Cu toate că i s-a oferit un post de invidiat în Imperiul German, la firma BASF, aceasta l-a refuzat, revenind în țară, unde a reușit, cu greutate, să obțină un modest post de chimist extrabugetar la Institutul Geologic, cu un salariu umilitor.

De remarcat la această femeie profundul său spirit civic și patriotic pe care l-a demonstrat și prin participarea, ca tânără infirmieră voluntară, la Primul Război Mondial, când s-a evidențiat, și în această ipostază, ca o femeie de excepție. Meritele sale au fost recunoscute prin funcțiile pe care le-a deținut ulterior (director al unor spitale de campanie) și prin numeroasele ordine și medalii obținute.

Pe front, Elisa Leonida l-a cunoscut pe Constantin Zamfirescu, fratele lui Duiliu Zamfirescu. Între cei doi intelectuali cu aspirații comune s-a legat o trainică prietenie. Căsătoria lor a avut loc pe front, în spitalul de campanie din comuna Ghidigeni, lângă Mărășești, ceremonie la care a participat însăși Regina Maria.

După război și până la sfârșitul vieții sale, Elisa Leonida Zamfirescu s-a dedicat profesiei de cercetător științific și binelui public.

În lunga și prodigioasă sa activitate, Elisa Leonida Zamfirescu s-a ocupat de analize de combustibili minerali (petrol, gaze, cărbuni), bitumice solide, roci de construcții, de ape potabile, minerale și de soluri, contribuind substanțial la zestrea de cunoaștere geologică.

Întreaga ei biografie se constituie în importante repere de performanță profesională și morală, obținute prin muncă, tenacitate și responsabilitate.

Această minunată femeie, inginer chimist, va rămâne pentru știința și cultura românească, europeană și mondială, o personalitate emblematică de prim rang.

Museo d'Arte di Craiova

Il Museo d'arte di Craiova si trova nel sontuoso palazzo di Jean Mihail (latifondista e uomo politico autoctono), situato nel centro della città di Craiova, e viene considerato uno tra i più bei monumenti d'architettura civile della città. Costruito tra il 1898 e il 1907 su progetto dell'architetto francese Paul Gottereau, ed edificato sotto la guida dell'architetto italiano Costantino Cichi (Cocchi), il palazzo è un meraviglioso esempio di architettura eclettica europea e di accademismo francese. La sua unicità consta così nella ricca architettura ornamentale interna ed esterna, nei materiali di eccezionale qualità usati per i suoi arredamenti, come per le dotazioni avanguardiste per quel periodo. L'architettura esterna si evidenzia per l'inquadratura delle finestre, per gli ornamenti delle facciate, per i lavori in ferro dei balconi etc.

20 Marzo 2015. Oltre all'eclissi parziale di sole, c'è stato a Craiova un altro avvenimento che possiamo considerare anch'esso straordinario. Infatti, come dopo una lunga eclissi che da oggi è passata, ha riaperto, dopo anni di restauri e rifacimenti, il Museo d'Arte di Craiova nel Palazzo «Jean Mihail».

Il Palazzo è opera dell'architetto Francese Paul Gottereau, e ha ospitato negli anni vari monarchi romeni e stranieri. La sua storia è nota, ma quello che più interessa agli

amanti dell'arte è che al suo interno vi è una collezione che raggruppa artisti di tutta Europa, senza dimenticare che una sezione è dedicata alla pittura italiana che merita di essere visitata e studiata. All'interno del museo si trovavano opere dello straordinario scultore romeno Brancusi, «Il bacio», e anche del nostro Canova, «Le tre grazie», che per una serie di circostanze si trovano ora in un museo tedesco.

Ma anche pitture della Scuola Napoletana «Santa

Cecilia», oppure le pitture dei fratelli Da Ponte da Bassano con «Le stagioni», oppure litografie e quadri raffiguranti il nostro Paese, da Roma a Venezia, di diversi pittori conterranei, e senza dimenticare le terrecotte di manifattura italiana e altri oggetti.

Il Palazzo è un gioiello di architettura alla cui realizzazione hanno partecipato vari artisti e operai da tutta Europa: dai cristalli di Murano per i lampadari, dalle sete Francesi di Lione per i drappi, fino al pavimento in legno che segue il modello Austriaco; un altro dato curioso è che la reggia aveva già dall'inizio del secolo la corrente elettrica.

Quindi vi invito a visitare, senza aspettare la prossima eclissi di sole, questo gioiello di architettura, con i suoi preziosi tesori artistici che custodisce al suo interno, e di cui noi italiani siamo direttamente o indirettamente protagonisti. Noi siamo parte dell'arte, ed è quindi nostro dovere conoscerla, apprezzarla e promuoverla perché essa è anche parte della nostra cultura, del nostro vivere, del nostro modo di essere.

Emanuele Leoni

Muzeul de Artă din Craiova

Muzeul de Artă din Craiova se află în somptuosul palat al lui Jean Mihail (latifundiar și om politic autohton), situat în centrul municipiului Craiova, considerat unul dintre cele mai frumoase monumente de arhitectură civilă din oraș. Construit între 1898 și 1907 după planurile arhitectului francez Paul Gottereau și ridicat sub conducerea arhitectului italian Costantino Cichi (Cocchi), palatul este un minunat exemplu de arhitectură eclectică europeană și academism francez. Unicitatea acestuia constă atât în bogata arhitectură ornamentală interioară și exterioară, în materialele de calitate excepțională folosite pentru amenajarea sa, cât și în dotările avangardiste pentru acea perioadă. Arhitectura exterioară se remarcă prin ancadramentele ferestrelor, ornamentele fațadelor, lucrările de feronerie ale balcoanelor etc.

20 martie 2015. Pe lângă eclipsa parțială de soare care a avut loc în această zi, la Craiova s-a mai întâmplat încă un eveniment pe care îl putem considera de asemenea extraordinar.

În fine, ca după o lungă eclipsă, care de astăzi a trecut, s-a redeschis, după ani de restaurări și renovări, Muzeul de Artă din Craiova, aflat în palatul „Jean Mihail”.

Clădirea este opera arhitectului francez Paul Gottereau și a găzduit, de-a lungul anilor, capete încoronate, ale unor români și străini.

Istoria sa este cunoscută, dar ceea ce îi interesează cel mai mult pe iubitorii de artă este faptul că în interiorul ei se află o colecție de artă care reunește artiști din întreaga Europă și, să nu uităm, că o secțiune întreagă, dedicată picturii italiene, merită să fie vizitată și studiată. În muzeu se aflau și opere ale celebrului sculptor român Brâncuși, ca „Sărutul”, și chiar ale lui Canova al nostru, precum „Cele trei grații” care, datorită unor anume circumstanțe, se află acum într-un muzeu din Germania.

Pot fi, însă, admirate aici pânze aparținând Școlii Napoletane „Santa Cecilia”, cum sunt „Anotimpurile” fraților Da

Ponte da Basano sau litografiile și tablourile ce înfățișează țara noastră de la Roma și până la Veneția, precum și lucrări ale altor conaționali de ai noștri. Dar să nu uităm faianța de manufactură italiană și numeroasele alte obiecte expuse aici.

Palatul este o bijuterie arhitecturală la care au lucrat diverși artiști și artizani din întreaga Europă; întâlnim materiale deosebite: de la cristalele de Murano pentru lampadare, până la mătăsurile franceze de Lyon pentru perdele/draperii; podeaua de lemn este de inspirație austriacă; o curiozitate o reprezintă și faptul că imobilul

avea curent electric încă de la începutul secolului trecut.

Așadar, fără să mai așteptați următoarea eclipsă de soare, vă invit să vizitați această bijuterie de artă arhitectonică și prețioasele comori artistice pe care le găzduiește, ai cărei protagoniști suntem, voit sau nevoit, și noi italienii. Suntem, deci, parte a acestei arte și, în consecință, avem obligația să o cunoaștem, să o apreciem, să o promovăm pentru că este parte din noi, din cultura noastră, din viața noastră, din modul nostru de a fi.

Traducere
Gabriela Tarabega

APRILE • GIUGNO 2015

O carte, un Caiet... o provocare

Antonio RIZZO. Îmi amintesc de o zi de școală: Călătorie prin amintiri și poezii învățate la școală: Caietul 1

Salonul „Axis Libri” al Bibliotecii „V.A. Urechia” din Galați a găzduit, pe 12 martie, un cenacul al scriitorilor locali. Cu acest prilej a fost prezentată cartea „*Mi ricordo di un giorno di scuola. Viaggio nella memoria, attraverso le poesie imparate a scuola.*

Quaderno 1 / Îmi amintesc de o zi de școală. Călătorie prin amintiri și poezii învățate la școală. Caietul 1”, autorul Antonio Rizzo fiind invitatul special al reuniunii, alături de o delegație a Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT., condusă de dna președintă Ioana Grosaru. „Valorii cărții prezentate i se adaugă o redactare de excepție, o prezentare grafică remarcabilă și o ilustrație plină de frumusețe, volumul constituind o apariție distinctă și demnă de prețuit în colecția unei biblioteci”, a afirmat prof. Ionel Gheorghiu, membru al RO.AS.IT. În prezența unui public numeros, directorul instituției, profesorul Ilie Zanfir, a deschis manifestarea prin prezentarea oaspeților, moderată, apoi, de scriitorul Theodor Parapiru, președinte al cenacului.

Biblioteca „V.A. Urechia” din Galați, 12 martie. Deși mă socotesc printre cei mai tineri participanți la acest eveniment, nu pot să îmi ascund bucuria de a avea printre noi, astăzi, pe unul dintre discipolii marelui profesor Umberto Eco.

Proiectul prezentat astăzi de domnul Antonio Rizzo și intitulat *Mi ricordo di un giorno di scuola:*

Viaggio nella memoria, attraverso le poesie imparate a scuola: quaderno 1 – Îmi amintesc de o zi de școală; Călătorie prin amintiri și poezii învățate la școală: Caietul 1 reprezintă o frumoasă antologie de opere lirice aduse, cu acest prilej, în atenția publicului din România. Cititorul român, familiarizat cu nume precum Alecsandri, Bolintineanu, Arghezi sau Coșbuc încă din ciclurile primar și gimnazial de învățământ, are acum ocazia să pătrundă în universul școlar italian, reușind a remarca la fiecare vers, mireasma limbii italiene vechi.

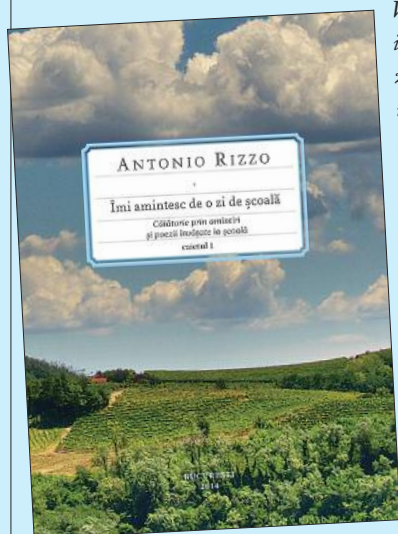
Caietul 1 pune reflectorul pe 5 autori italieni și 17 poezii memorabile, ultimele două într-o dulce limbă latină. Specialist în semiotică, domnul Antonio Rizzo aplică un discurs ce îmbină însemnările intime cu analiza didactică, notele și sentimentele personale cu ochiul critic al profesionistului în literatură și artă. Datorită bucuriei de a semna forma limbii literare florentine din secolul al XIX-lea, aș îndrăzni să numesc ediția acestui *caiet 1* drept una „bilingvă și jumătate”. Printre autori se numără antiromanticul și inabordabilul Giosuè Carducci cu a sa poezie istorică; sofisticatul, complexul dar și controversatul Gabriele D'Annunzio;

suferindul și pesimistul Giacomo Leopardi – cel care „culege, într-o manieră magistrală, fascinația a tot ceea ce s-a născut pentru a dispărea”, dar și inocentul cu suflet de copil, Giovanni Pascoli, care „se minuna de tot ceea ce vedea, descoperind măreția în lucruri mici și gingășia în lucruri mari”. Mai mult, „Datorită poeziilor sale, poezia italiană se eliberează de rigiditatea tradiției, pentru a reveni la lucrurile simple, de la natură până la cele mai umile animale și la cele mai mici plante, ca și cum de-abia fuseseră descoperite de ochiul omului.”

Gândită și construită ca o navigare din „punct în punct”, istorică, sau ca o călătorie dedicată poeziei italiene, opera este catalogată, fin și ironic de către autor, ca o „hoinăreală în joacă”, alegerile făcute într-aceasta fiind absolut personale. Autorul ne promite că seria Caietelor va continua, oferind deopotrivă informații și sentimente publicului iubitor și doritor de familiarizare cu această frumoasă limbă: „o carte, un *Caiet*... o provocare.”

Și pentru că în al său *concludendo*..., domnul Antonio Rizzo ne invită să parcurgem fiecare propriu itinerariu, dați-mi voie să citez din Giosuè Carducci, recomandând cu bucurie lucrarea:

E Pan l'eterno che su l'erme alture
A quell'ora e ne i pian solingo va
Il dissidio, o mortal, de le tue cure
Ne la diva armonia sommergerà.
(Davanti San Guido)

Lucian Florin Pleșa
lucian_freedom@yahoo.com

Un libro, un **Quaderno**... una sfida

Antonio RIZZO. **Mi ricordo di un giorno di scuola: Viaggio nella memoria, attraverso le poesie imparate a scuola. Quaderno 1**

Il salone «Axis Libri» della Biblioteca «V.A. Urechia» di Galazi ha ospitato, il 12 marzo, un circolo degli scrittori locali. In questa occasione è stato presentato il libro «**Mi ricordo di un giorno di scuola. Viaggio nella memoria, attraverso le poesie imparate a scuola. Quaderno 1**», autore Antonio Rizzo, che era l'invitato speciale della riunione, accompagnato da una delegazione dell'Associazione degli Italiani in Romania – RO.AS.IT. presieduta dalla presidente Ioana Grosaru. «Al valore del libro presentato si è aggiunta una redazione d'eccezione, una presentazione grafica rimarchevole e un'illustrazione piena di bellezza, tanto che il volume costituisce un'apparizione particolare e degna di essere apprezzata nella collezione di una biblioteca», ha affermato il prof. Ionel Gheorghiu, membro RO.AS.IT. Alla presenza di un pubblico numeroso, il direttore dell'istituzione, il professor Ilie Zanfir, ha aperto la manifestazione presentando gli ospiti, moderata, poi, dallo scrittore Theodor Parapiru, presidente del circolo culturale.

Biblioteca «V.A. Urechia» di Galazi, 12 marzo. Anche se mi considero tra i più giovani partecipanti a questo evento, non posso nascondere la gioia di avere tra di noi, oggi, uno dei discepoli del grande professore Umberto Eco.

Il progetto presentato oggi da Antonio Rizzo e intitolato *Mi ricordo di un giorno di scuola: Viaggio nella memoria, attraverso le poesie imparate a scuola: Quaderno 1* – rappresenta una bella antologia di opere liriche offerte, in questa occasione, all'attenzione del pubblico di Galazi. Il lettore romeno, familiarizzato con nomi come Alecsandri, Bolintineanu, Arghezi o Coșbuc, fin dal ciclo scolastico elementare e ginnasiale ha, adesso, l'occasione di penetrare nell'universo scolastico italiano, riuscendo a percepire ad ogni verso la fragranza dell'antica lingua italiana.

Il Quaderno 1 pone in luce cinque autori italiani e diciassette poesie memorabili, le ultime due nella dolce lingua latina. Specialista in semiotica, Antonio Rizzo sviluppa un discorso che associa appunti intimi con un'analisi didattica, con note e sentimenti personali, tutto visto con l'occhio critico del professionista in letteratura ed arte. Grazie alla gioia di segnalare la forma della lingua letteraria fiorentina del secolo XIX, oserei citare l'edizione di questo *quaderno 1* come un lavoro in «biligua e mezzo». Tra gli autori spicca l'anti romantico e inabborracciabile Giosuè Carducci con la sua poesia storica; il sofisticato, complesso ma anche controverso Gabriele D'Annunzio; l'insofferente e pessimista Giacomo Leopardi – colui che «raccolle in maniera magistrale il fascino di tutto ciò che è nato per scomparire». Ma anche l'innocente con animo

fanciullesco, Giovanni Pascoli, che «si meravigliava di tutto quello che vedeva, scoprendo la grandezza in cose piccole e la dolcezza nelle cose grandi». In più, e vale per Giovanni Pascoli, «grazie ai suoi versi, la poesia italiana si libera della durezza della tradizione, per ritornare alle cose semplici, alla natura, fino agli esseri più umili: animali e piccole piante, come se fossero state appena scoperte dall'occhio umano».

Pensato e costruito come una navigazione storica da «punto a punto», o come un viaggio dedicato alla poesia italiana, l'opera è catalogata dall'autore, con spirito fine ed ironico, come una «escursione nel gioco», avendo egli fatto le scelte delle poesie in modo del tutto personale. L'autore ci promette che la serie dei Quaderni continuerà, offrendo allo stesso tempo informazioni e percezioni sentimentali al pubblico amante e desideroso di familiarizzarsi con questa bella lingua: «un libro, un Quaderno... una sfida».

E poiché, nelle sue conclusioni, Antonio Rizzo invita ognuno a percorrere il proprio itinerario, permettetemi una citazione da Giosuè Carducci, raccomandando con gioia la poesia da cui è tratta la strofa:

E Pan l'eterno che su l'erme alture
A quell'ora e ne i pian solingo va
Il dissidio, o mortal, de le tue cure
Ne la diva armonia sommergerà.
(Davanti San Guido)

Traduzione Mariana Voicu

Italia e Romania più vicine dopo Ipotești

Matteo Segafreddo, compositore, sinistra
Alexandru Iacob, il leader dell'associazione «Romeni e Moldavi in Veneto», destra

IPOTEȘTI – «Le passioni abbassano – scrisse Eminescu – la passione eleva». Passione, dunque. Declinata nella forma che il grande poeta rumeno avrebbe preferito, la poesia. Quella italiana e quella rumena, insieme, in una sorta di ponte ideale tra due culture che traggono origine dallo stesso seme, il latino. Perché in fondo, ci conosciamo poco, noi e i rumeni. Alla fine, lo ha ammesso anche chi ha organizzato l'evento del 21 marzo (insieme al Museo della letteratura di Iași e alla Casa Memoriale di Mihai Eminescu, nel distretto di Botoșani) e cioè il leader dell'associazione «Romeni e Moldavi in Veneto» **Alexandru Iacob**: «Un tempo rischiavi la pelle per andare in Italia. Mio fratello è morto così. Ora ci metti due ore, in aereo, anche se il sogno non è più lo stesso. E anche vero che in Italia puoi trovare lavoro; ma bisogna riflettere sul fatto che se lo trovi, è anche grazie a chi ha lavorato da quelle parti per 30 o 40 anni». Ci siamo nutriti, dalla caduta di Ceaușescu, di pregiudizi, utopie, miraggi, chimere; gli uni verso gli altri, e viceversa. D'altra parte, la presidente dell'Associazione Italiani in Romania, **Ioana Grosaru**, ha ricordato che «prima del 1989 non

c'erano Italiani, in Romania». Nel senso che per il regime non potevano esistere: c'erano solo rumeni, anche se tutti sapevano che non era affatto così. Peraltro, la Romania stessa è un secolare crogiolo di razze e culture.

Ma, a ben vedere, abbiamo tutto il tempo per recuperare. «C'è bisogno – ha affermato Iacob – di costruire un modello di comprensione reciproca, di dialogo». E quale mezzo migliore, se non la poesia? Non è forse un linguaggio universale? E poi, oggi va tanto di moda, in Italia, il termine «contaminazione»: contaminiamoci pure. Inoltre, è già accaduto, ad un livello alto, tra intellettuali: è noto che, per Emil Cioran, Giacomo Leopardi era un «fratello d'elezione».

Comunque sia, nel contesto della «Giornata mondiale della poesia», il modello di dialogo si è tradotto, nella pratica, in due importanti attività. Anzitutto, è stata inaugurata la **Sezione del «libro in lingua italiana»** nella locale biblioteca (Ipotești). Circa 1.400 volumi di poesia, donati dal «Centro culturale Kolbe» di Mestre e da poeti italiani. E poi i poeti hanno dato vita ad una vera e propria *kermesse*: italiani e rumeni, uno dopo l'altro sul palco. Tra i

nostri, **Severino Bacchin** (con il compositore **Matteo Segafreddo**), **Alessandro Cabianca**, **Ottavio Rossani** e **Antonio Rizzo**. Tra i rumeni, **Viorel Boldiș**, **Liviu Antonesei**, **Irina Nechita**, **Nicolae Popa**, **Clara Mărgineanu**. Si è tenuto anche un recital con il cantautore veneziano **Gualtiero Bertelli**; il tema era introdotto da **Edoardo Pittalis**. Chi scrive, di poesia si è occupato una ventina di anni fa. All'apparenza, non pare aver attecchito sui poeti italiani presenti lo sperimentalismo anni Novanta, la chimica della parola, l'Arcadia da laboratorio; meglio: era poi un giochetto miserabile, ad uso della critica, attenta a scovare i prodromi del genio in questa o quella invenzione. Prevalde, invece, un incedere più «prosaico», sostenuto da una struttura più o meno evidente. Quanto alla poesia rumena è, all'orecchio, molto musicale. Il problema, per noi, è quello della traduzione. Di questo, peraltro, si è discusso, con **Irina Turcanu**, **Clara Mitola**, **Stefano Damian** e **Monica Joița**.

E poi, si sono tenute anche mostre d'arte, con le opere di **Paola Volpato** e **Gabriela Giurovich**, **Victor Foca** e **Eugenia Boteanu**.

Erano presenti autorità, tra le quali la stessa **Joița** (Direzione Diplomazia Pubblica, Cultura e Scienza, Ministero degli Affari Esteri Romeno), **Ezio Peraro** (direttore Istituto Italiano di Cultura, Bucarest); ma anche **Alexandra Iacob** (Associazione Romeni e Moldavi in Veneto); inoltre, i media rumeni, con **Nicoleta Dabija**; la formidabile interprete (e docente universitaria) **Corina Badelita** e tanti altri.

Marco de' Francesco
29 marzo 2015
(www.ideapadova.it/italia)

Salotto di Primavera

Salon de Primăvară

5 Marzo 2015. Durante il Salotto di Primavera organizzato nei pressi dei locali della RO.AS.IT. e' intervenuto anche Emanuele Leoni per presentare il suo nuovo lavoro, il romanzo **DOR**, recentemente pubblicato dalla casa Editrice Revers di Craiova.

Chiedendo all'autore di cosa parla il romanzo, la sua risposta rimane vaga ed evasiva e ci sollecita a prendere in mano il libro e a leggerlo.

Ci avverte pero' che non e' un libro facile, che si tratta di un genere diverso e che la sua struttura tocca diversi livelli di coscienza in cui il lettore ha un ruolo attivo nell'interpretazione degli avvenimenti che si svolgono nel romanzo.

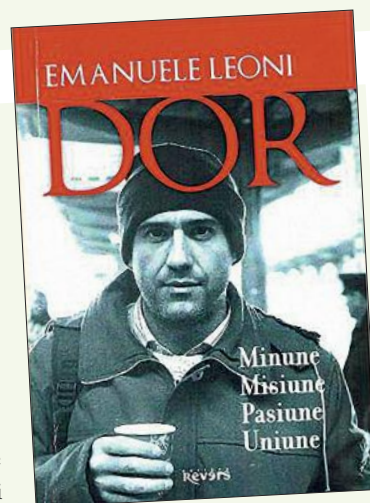
Scritto in prevalenza in lingua romena, con eccezione di qualche poesia e di qualche canzone che l'autore ha preferito lasciare in lingua italiana, il romanzo e' una storia d'amore che si svolge tra l'Italia e la Romania. Il lettore trovera' pero' diversi spunti di riflessione durante la lettura, e verra' indirizzato attraverso gli *Intermezzi* creati dall'autore, verso diverse dimensioni in cui il lettore sara' provocato ad entrare, a riflettere, a cercare e a perdersi in diverse congetture.

Poesia, filosofia, sensualita', teologia, storia, letteratura, metafisica sono gli argomenti che si intrecciano in questo romanzo che pur tentando di rivestire una parte ironica con il lettore, usando le «parolacce» italiane,

rimanda con profondita' ad argomenti noti al nostro animo ma che spesso non vengono «tirati fuori». Alcuni lettori lo hanno definito «un libro iniziatico» e forse e' proprio cosi', nella sua semplicita' tratta argomenti profondi dove ognuno trova gli spunti di riflessione che attraverso il proprio concetto di amore, trasforma in nuovi pensieri, in nuove azioni, e quindi in nuovi risultati la propria vita ed il rapporto con essa.

Per concludere l'autore, dopo aver recitato alcune poesie presenti nel romanzo, invita il pubblico a credere nella «fatalita'» del destino che ci fa sempre incontrare le persone giuste al momento giusto e di seguire l'intuizione che la passione e l'amore ci suggeriscono quando decidiamo di intraprendere una nuova strada o quando desideriamo avvicinarci e conoscere intimamente persone nuove.

«Ognuno di noi ha dei doni da condividere e puo' farlo solo attraverso l'amore, creando un ponte col quale condividere l'esperienza della vita, con gioia, vitalita', passione e un pizzico di erotismo e tanta fantasia coinvolgendo ed abbracciando cio' che si ama e si sente di amare». (L.E.)

5 martie 2015. În cadrul Salonului de Primăvară organizat de RO.AS.IT. în spațiile culturale ale sediului său din Lipscani, a intervenit și scriitorul Emanuele Leoni, care și-a prezentat noua sa carte, romanul **DOR** recent publicat de Editura Revers din Craiova.

Fiind întrebat despre ce este vorba în roman, răspunsul său a fost vag și evaziv, întrucât autorul crede că este necesar să iei cartea în mână și să o citești pentru a o înțelege. A avertizat, însă, că nu este o lectură facilă, pentru că abordează un gen diferit, iar structura ei atinge diverse nivele de cunoaștere, cititorul având un rol activ în interpretarea întâmplărilor ce se desfășoară în roman.

Scriș, preponderent, în limba română, cu excepția unor poezii și a unor cântece pe care autorul a preferat să le lase în limba italiană, romanul e o poveste de dragoste, care se petrece între Italia și România. Cititorul va descoperi, însă, în timpul lecturii, diferite subiecte de reflecție și va fi îndrumat, prin *Intermezzo*-urile create de autor, spre alte dimensiuni în care va fi provocat să intre, să reflecteze, să încerce să se piardă în diverse iluzii.

Poezia, filosofia, senzualitatea, teologia, literatura, metafizica sunt domenii care se interferează în acest roman, iar autorul are uneori tentația de a glumi cu cititorul, folosind «parolacce» (vorbe în doi peri) italiene,

retrimitându-l, în fond, la subiecte apropiate inimii sale, dar care arareori „ies la suprafață”. Unii cititori au considerat volumul ca fiind „o carte inițiativă” și poate este chiar așa: în simplitatea ei, tratează teme profunde la care fiecare dintre noi poate să reflecteze, pe care, potrivit concepției fiecăruia despre iubire, le poate transforma în gânduri noi, acțiuni noi și, în consecință, în noi păreri despre propria viață și de raportarea personală la aceasta.

În încheiere, autorul, după ce a recitat din creația proprie câteva poezii reproduse și în roman, a invitat publicul să creadă în fatalitatea destinului, care îți dă mereu posibilitatea întâlnirii cu persoane potrivite, la momentul potrivit; trebuie să-ți urmezi intuiția pe care pasiunea și iubirea ți le sugerează atunci când decizi să o iei pe o cale nouă sau vrei să te apropii sau să cunoști intim persoane necunoscute.

„Fiecare dintre noi are datele necesare pentru a împărtăși cu cineva idei și sentimente, dar aceasta se poate realiza numai prin intermediul iubirii, creând o punte prin intermediul căreia să poți împărtăși experiențe de viață, cu bucurie, vitalitate, pasiune și un strop de erotism, dar și cu multă fantezie, implicând și îmbrățișând ceea ce iubești și ceea ce simți prin iubire”.
(trad. G.T.)

Expoziția arhi-universală Milano 2015

Expozițiile universale au o lungă istorie. Prima dintre ele, World Expo, a fost organizată la Londra în 1851. Au urmat multe alte orașe și expoziții memorabile la Paris, Viena, Bruxelles sau Chicago. Marile expoziții au lăsat în orașele care le-au fost gazde nenumărate simboluri, precum Turnul Eiffel sau Statuia Libertății. Expoziția universală din 1942, prevăzută a se ține la Roma, nu a avut niciodată loc din cauza celui de-al Doilea Război Mondial. Așa se face că Italia a găzduit o singură dată de-a lungul istoriei sale o expoziție universală, și anume, la Milano în 1906. Încă de atunci Milano a început să se reinventeze, orașul a evoluat, s-a reînnoit, și urmele acestei urbanizări se văd și astăzi.

Organizate o dată la 5 ani, expozițiile se desfășoară pe timp de 6 luni. Pentru ediția 2015, Italia se pregătește de câțiva ani buni. Orașul a cunoscut din nou transformări importante pentru a fi la înălțimea evenimentului: cartiere întregi au fost renovate, s-au reamenajat spații de cazare, s-a lucrat la noi linii de metrou, au fost puse la dispoziție 110 ha pentru situl expoziției, unde, nu

Noi crediamo che tutti abbiamo il diritto di accedere a una quantità sufficiente di cibo sicuro, sano e nutriente, che soddisfi le necessità alimentari personali lungo tutto l'arco della vita e permetta una vita attiva

CartadiMilano

fără dificultăți, au fost aranjate pavilioanele și s-au efectuat amenajările interioare necesare.

ExpoMilano2015, cel mai important eveniment internațional organizat pe probleme de alimentație și nutriție, și-a deschis porțile în capitala lombardă în ziua de 1 mai și poate fi vizitată până în 31 octombrie. În această perioadă, expoziția și-a propus să facă înconjurul lumii, prin intermediul pavilioanelor naționale, cu intenția de a răspunde celei mai mari provocări pentru omenii secolului XXI: „Hrănirea Planetei, Energie pentru viață / Nutrire il Pianeta, Energia per la Vita”. Este o ocazie unică pentru Italia de a-și reafirma statutul său de capitală a modei, finanțelor și gastronomiei, dar și pentru a și-l adăuga pe cel de capitală culturală.

La expoziție sunt reprezentate 148 de țări și organizații internaționale și sunt așteptate peste 20 de milioane de vizitatori. Această prezență impresionantă ar putea avea efecte importante în plan economic pentru Italia: 10,1 miliarde de euro în plus la PIB, față de 3,2 miliarde (după alte surse: 4 miliarde) investite.

În vederea promovării unui pattern internațional care să cointereneze toate țările lumii în problema construirii unor sisteme alimentare cen-

MILANO 2015

trate pe sustenabilitate și dreptate socială, Laboratorul de idei al Expo 2015 a întocmit *CartadiMilano* – un instrument al cetățeniei globale pentru afirmarea dreptului fundamental al omului, dreptul la hrană, care conduce către obiectivele viitoare ale *Mileniului Națiunilor Unite*. Carta ar urma să fie semnată, la închiderea expoziției, de către toate țările și organizațiile participante.

Marea provocare a secolului XXI constă în salvarea viitorului Planetei și salvarea generațiilor viitoare ale lumii întregi, cărora trebuie să li se asigure prosperitatea. Este esențial să se înțeleagă legăturile strânse dintre sustenabilitatea ambientală și echitatea socială, dacă vrem să dezvoltăm libertățile omului pentru generațiile de azi și de mâine, precizează *Human Development Report*, 2011. Tema alimentației este deci o temă veche, dar continuă să fie tema-cheie a societății contemporane, iar rezolvarea ei este mai actuală ca oricând.

Consiliul științific al Expo 2015 consideră că, acum, este momentul să se pună în funcție măsuri concrete de intervenție, să se vorbească continuu despre ecologie, despre dezvoltare durabilă și, mai ales, despre ocupațiile verzi, cu precădere, în țările lovite de criză. Este în interesul tuturor să se aplice prevederile *Cartei*, de la nivel local până la nivel global. Este necesar să se acționeze în fiecare zi pentru a nu se depăși „punctul ireversibil”, adică acel punct după care orice efort al nostru de-a proteja Planeta, va fi zadarnic. „Prețul lipsei de acțiune este mult mai mare decât cel al acțiunii”. În această dinamică se înscrie ExpoMilano2015, care trebuie să fie o platformă pentru inițierea unor dezbateri comune dedicate găsirii de soluții pentru provocările colective la care umanitatea este chemată să răspundă, inclusiv dreptul la o alimentație sănătoasă, sigură și eficientă, pentru confruntarea de idei și soluții împărtășite pe tema alimentației, pentru stimularea creativității Țărilor și promovarea de idei novatoare pentru un viitor sustenabil. Și nu numai atât. Expoziția va oferi tuturor posibilitatea să cunoască și să guste cele mai bune feluri de mâncare din lume și să

descoperi excelența tradiției agroalimentare și gastronomice a fiecărei țări. Va fi o călătorie printre culturi și rețete pentru a simți „aromele și savoarele lumii”.

Pe întreaga durată a manifestărilor, orașul Milano și situl expoziției vor fi animate de evenimente artistice și muzicale, simpozioane, laboratoare de creație și expoziții.

La ExpoMilano2015 România mizează pe arhitectura tradițională. Pavilionul țării noastre este structurat pe două niveluri și reprezintă o interpretare a satului tradițional din Delta Dunării.

„Mesajul cheie pe care dorim să-l transmitem în timpul participării noastre, a declarat dl Georgian Ghervasie, Comisar General pentru România, este acela de a trăi în armonie cu natura, mesaj care este în strânsă legătură cu tematica generală a expoziției. Pavilionul României reprezintă o interpretare actuală a satului tradițional care se află în Delta Dunării, vizitatorii fiind invitați să descopere bogăția culturii, resursele sale naturale, precum și soluțiile ecologice adoptate, care promovează dezvoltarea sustenabilă a țării”.

Gabriela Tarabega

Privind în
bazinele ce
înconjoară
Pavilionul
românesc al
Expoziției de la
Milano:
reflecții despre
oglinďă sau
variațiuni pe
tema apei

Fără umbră de îndoială, suntem victime sigure și permanente ale fascinației oglinzii, mai ales dacă o regăsim în luciul unei ape.

De regulă, în preajma unei oglinzi suntem precauți. Ne asigurăm că suntem singuri, înainte ca întreaga noastră atenție să fie proiectată către lumea magică ascunsă în luciul adânc.

Bazinul cu apă, marcând un centru alternativ de interes al Pavilionului românesc de la Milano, ne tentează cu zonele sale de penumbră. Resimțim teama nelămurită de a nu ne prăbuși într-un univers invers, ale cărui legi de funcționare ne sunt străine.

Trecem rapid de evidența că a privi în apa aceea este ca și cum ai privi invers cerul și constatăm imediat, apoi, că oglinda unduită ne reflectă înfățișarea, trezind așteptări bine ascunse în subconștient.

Senza ombra di dubbio, siamo vittime permanenti e certe del fascino dello specchio, e soprattutto se lo ritroviamo nel luccichio dell'acqua.

Di solito, in presenza di uno specchio siamo cauti. Ci assicuriamo di essere soli, prima che l'intera nostra attenzione sia proiettata nel magico mondo nascosto dietro la lucida profundità.

La vasca d'acqua, che segna un punto d'interesse alternativo nel padiglione romeno a Milano, ci tenta con le sue zone di penombra. Risentiamo un vago timore di non precipitare in un universo rovesciato, uno le cui leggi naturali siano sconosciute.

Passiamo velocemente dall'evidenza che guardare attentamente in quest'acqua e' come guardare il cielo all'inverso, e constatiamo immediatamente dopo che lo specchio ondulato ci riflette l'aspetto, svegliando aspettative ben nascoste nel subconscio.

Oglinda vie a apei

Încă din vremuri ancestrale, suspectăm oglinda ca fiind o **poartă de trecere** într-o lume paralelă în care ne e frică să intrăm. Desigur, ar putea fi măcar o unealtă magică de prezicere a viitorului. Practicile oculte, oficiate de magi sau vrăjitori, au cunoscut o varietate surprinzătoare în istorie devenind, de asemenea, o bună afacere.

Practic, orice suprafață lucioasă – apa, sticla, piatra sau metalele bine șlefuite – a fost investită cu caracteristici supranaturale și implicată în ritualuri.

În Rusia, antropologii au dovedit că șamanii siberieni aveau puterea de a vedea spiritele defuncților concentrându-și atenția asupra unor oglinzi din cupru, acestea fiind considerate **receptaculul sufletului**. Rezolvau astfel, problemele cotidiene cu care se confrunta întreaga comunitate: războaie, secetă, epidemii, ș.a., asigurând o funcție socială.

În Maroc se folosește chiar și astăzi un vas cu apă pentru invocarea spiritelor, iar în nordul Americii ecuatoriale șamanii diagnosticau maladiile privind în apa clocotită dintr-o oală.

În credința populară românească există convingeri puternice legate de **puterea** supranaturală a oglinzii. Deși științele fizicii nu-i acordă acesteia o conotație peiorativă, considerând-o rodul imaginației omului, ele n-au reușit să înfrângă o moștenire ancestrală, deloc neglijabilă.

Astfel, în Munții Apuseni, hoții de vite și ucigașii neștiuți erau găsiți, după ce se citea în căldări cu **apă neincepută**. Surprinzător chiar, în unele așezări din Transilvania, poliția apelează cu mult succes la această metodă, practică într-o oglinďă de apă.

Fin da tempi ancestrali, sospettiamo che lo specchio sia una **porta di accesso** a un mondo parallelo nel quale abbiamo timore ad entrare. Sicuramente, potrebbe essere per lo meno uno strumento magico per prevedere il futuro. Le pratiche occulte, officiate da maghi o stregoni, hanno conosciuto una varietà sorprendente nella storia, diventando, così, un buon affare.

Praticamente ogni superficie lucida – acqua, vetro, pietra o metallo ben levigato – e' stata investita di una caratteristica sovranaturale e legata a determinati rituali.

In Russia, gli antropologi hanno mostrato che gli sciamani siberiani avevano il potere di vedere gli spiriti dei defunti concentrando la propria atten-

Apare deci evident că, omul contemporan, deși nu mai este în contact direct cu natura și cu elementele ei, atribuie în continuare puteri magice

animalelor, pietrelor, numerelor sau anumitor obiecte, printre care și oglinda.

zione su uno specchio di rame, essendo che questo e' considerato il **ricettacolo dell'anima**. Risolvevano in tal modo i problemi quotidiani coi quali si confrontava l'intera comunita': guerre, siccita', epidemie etc. assicurando una funzione sociale.

In Marocco si usa ancor'oggi un vaso con dentro acqua per evocare gli spiriti, e nel nord dell'America equatoriale gli sciamani diagnosticavano le malattie guardando in dell'acqua bollita in una pentola.

Nella credenza popolare autoctona esistono forti congetture riguardo il **potere** magico dello specchio. Benché le scienze fisiche non gli accordino tale credibilità, considerandola frutto dell'immaginazione umana, questa non è riuscita a vincere un'eredità ancestrale, per nulla trascurabile.

È così che, nei Monti Apuseni, venivano trovati i ladri di buoi o gli assassini sconosciuti, grazie

Lo specchio vivo dell'acqua

O altă puternică superstiție este legată de cei șapte ani de ghinion atrași prin spargerea unei oglinzi. La români, faptul este corelat cu credința dacilor că trupul omenesc se înnoiește la fiecare șapte ani și, deci, sufletul, asociat trupului, nu era suficient de puternic să lupte cu duhurile rele care profitau de breșele ființei apărute prin fragmentarea imaginii.

Așadar, pentru a evita consecințele catastrofale ale spargerii oglinzii, toate cioburile trebuie culese cu grijă, numărate, iar apoi aruncate într-un râu (date pe o apă). Doar astfel neșansa poate fi spălată. O altă metodă de exorcizare a ghinionului ar consta în îngroparea cioburilor oglinzii sparte în pământ, la umbra unui copac, într-o noapte cu lună plină.

Probabil că aceste credințe datează dintr-o perioadă când oglinzile erau atât de rare și scumpe, încât cel care spargea una, trebuia să-i slujească ca servitor timp de șapte ani proprietarului acesteia, fiindcă puțini erau cei care își puteau permite un asemenea obiect.

Este de asemenea surprinzător că psihologii de azi nu resping întru totul credința populară de atribuire a unor **puteri supranaturale** oglinzii. Ei confirmă puterea suprafeței strălucitoare de a face să apară, sub formă de viziuni, intuițiile și sentimentele pe care le ascunde subconștientul uman.

Sunt cunoscute în sensul acesta experimentele celebrului psihiatru american Raymond Moody, care a reușit împreună cu studenții săi să **cheme** în oglindă, **spiritele-imagini** ale unor rude defuncte, care au fost **vizualizate** colectiv. Feno-

a calderoni con **acqua non iniziata** (apă neîncepută: secondo la tradizione locale, acqua di fonte presa la mattina prima di tutti gli altri e non ancora utilizzata da nessuno. A quest'acqua vengono attribuite proprietà magiche. n.d.t.).

La pratica rituale e' fatta da giovani vergini ed e' accompagnata da preghiere. E, in modo sorprendente, in alcune localita' della Transilvania la polizia utilizza con molto successo questo metodo, usando uno specchio d'acqua.

Appare evidente, quindi, che l'uomo contemporaneo, pur non essendo più in contatto diretto con la natura ne' coi suoi elementi, attribuisce ancora poteri magici agli animali, alle pietre, ai numeri o a certi oggetti, tra cui lo **specchio**.

Un'altra forte superstizione e' legata a quei sette anni di guai portati dalla rottura di uno specchio. Per i romeni, il fatto e' correlato alla credenza dei Daci secondo cui il corpo umano si rinnova ogni sette anni e, quindi, l'anima, associata al corpo, non era abbastanza forte da lottare contro gli spiriti maligni i quali s'appropriavano delle breccie dell'essere, apparse tra i frammenti delle immagini.

Per evitare le conseguenze catastrofiche della rottura di uno specchio, bisogna quindi raccogliere tutti i pezzi con cura, contarli, e poi gettare in un rio. Soltanto così la sfortuna sarà spazzata via. Un altro metodo sarebbe quello di seppellire in terra i pezzi dello specchio, all'ombra di un albero, in una notte di luna piena.

È chiaro che queste credenze datano in un periodo in cui gli specchi erano così rari e costosi, che chi li rompeva doveva ripagarli facendo il

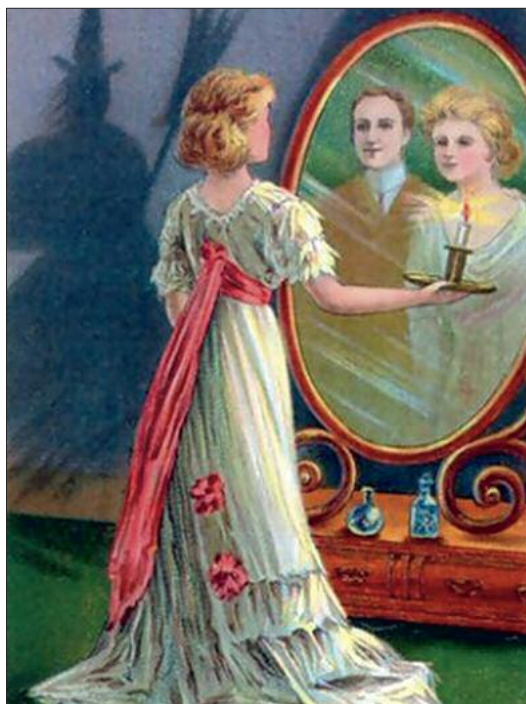
Guardando
nelle vasche
che circondano
il padiglione
romeno all'Expo
di Milano:
riflessioni sullo
specchio o
variazioni sul
tema dell'acqua

menul aparține, deci, realității obiective și oricine l-ar arunca în derizoriu ar putea fi neinformați, obtuși sau chiar rău intenționați.

Dacă acceptăm că subconștientul intermediază trecerea dintre conștient și inconștient, atunci subconștientul ar putea înmagazina amintirile, deprinderile, vorbitul, scrisul ș.a.

Dar, din acest depozit imens de date, omul nu poate accesa direct și conștient decât o porțiune extrem de mică. Celelalte informații, bine ascunse, ar putea fi activate doar prin metode neconvenționale.

O astfel de metodă este privitul îndelung în oglindă, fără a clipi și fără așteptări, având o lumânare amplasată în spate, astfel încât aceasta să dea o lumină difuză, dar fără să se reflecte în oglindă.

De obicei, după câteva încercări, operatorul dispare, ca și cum ar fi invizibil. În locul imaginii sale apare ceea ce se află în spatele său. Cu timpul, reușește să vizualizeze în oglindă anumite imagini care, odată descifrate, îl ajută atât în procesul de autocunoaștere, cât și ca răspuns la anumite întrebări legate de subconștient.

Dragi cititori, puteți proba experimentul, care nu are caracter ritualic. Este doar un exercițiu de meditație care ajută subconștientul să iasă la iveală. Aveți nevoie doar de ceva răbdare și putere de concentrare. Concentrați-vă asupra ochilor și va începe să vi se contureze în oglindă cu totul altceva decât imaginea dvs. care exista până atunci acolo.

Imaginile primite de la subconștient pot fi interpretate și folosite spre binele personal, dar și al celorlalți. Experiența oglinzii poate fi extraordinară, unică, o adevărată incursiune în subconștientul ființei proprii.

servo per un periodo di sette anni al legittimo proprietario, essendo che ben pochi potevano permettersi un tale oggetto.

E' altrettanto sorprendente che gli psicologi di oggi non respingano in blocco la credenza popolare di attribuire alcuni **poteri sovranaturali** agli specchi. Essi confermano il potere della superficie lucida di far apparire, sotto forma di visioni, intuizioni e presentimenti nascosti nel subconscio umano.

Sono conosciuti, in tal senso, gli esperimenti del celebre psichiatra Raymond Moody, il quale e' riuscito, assieme ai suoi studenti, a **richiamare** nello specchio, **spiriti-immagini** di alcuni parenti defunti, che furono **visualizzati collettivamente**. Il fenomeno appartiene quindi alla realta' oggettiva, e chiunque la butti sul ridere, puo' essere non informato, oppure ottuso, o male intenzionato.

Se accettiamo che il subconsciente faccia da intermediario tra cosciente e inconscio, allora il subconscio potrebbe immagazzinare ricordi, abitudini, espressioni, scritture etc.

Pero', a questo deposito immenso di dati, la persona non puo' accedere direttamente e coscientemente, se non a una parte piccolissima di esso. Le altre informazioni, ben nascoste, possono essere attivate soltanto con mezzi non convenzionali.

Uno di questi metodi e' tenere lo sguardo a lungo nello specchio, senza sbattere gli occhi, posizionando una candela alle spalle, in modo che questa dia una luce diffusa e non si rifletta nello specchio.

Di solito, dopo alcuni tentativi, il soggetto scompare, come se diventasse invisibile. Al posto della sua immagine appare cio' che gli sta alle spalle. Col tempo, si riescono a visualizzare nello specchio alcune immagini che, una volta decifrate, aiutano molto nel processo di autoconoscenza, e pure come risposta ad alcune domande legate al subconscio.

Chiunque puo' fare questo esperimento, che non ha carattere ritualistico. E' solo un esercizio di meditazione che aiuta l'inconscio a salire in superficie. C'e' soltanto bisogno di un po' di pazienza e capacita' di concentrazione. Concentratevi sugli occhi e nello specchio comincerà a delinearsi qualcosa di completamente diverso rispetto alla vostra immagine che e' esistita fino ad allora davanti ad esso.

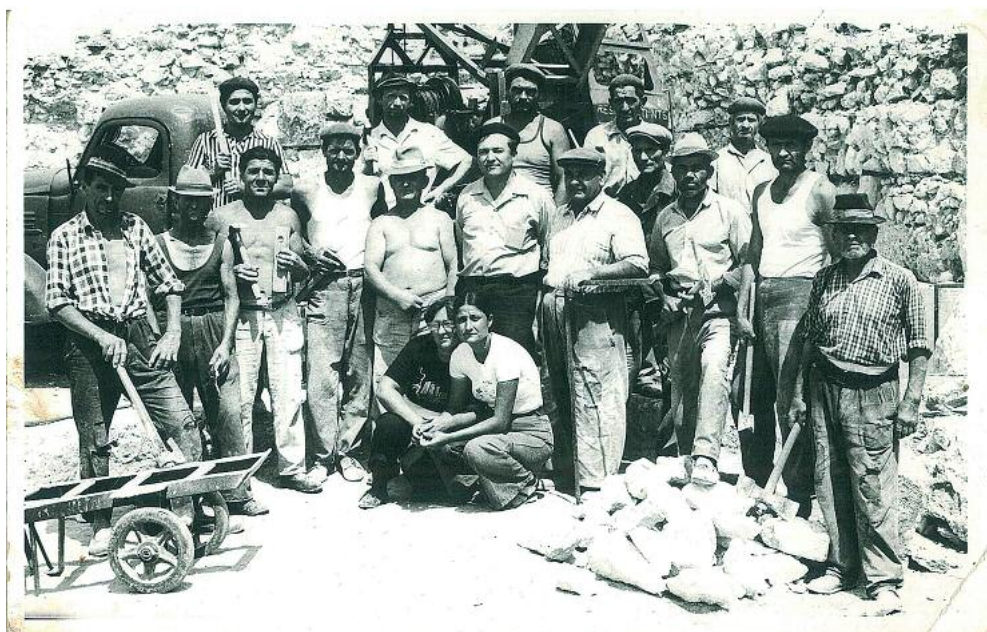
Le immagini ricevute dal tuo subconscio, possono essere interpretate e usate per il tuo bene o per quello degli altri. Indifferentemente da cio' che vedi, non ti devi spaventare, perche' tutto proviene dalla tua mente e dal tuo animo; li' ci sei solamente tu, lo specchio e null'altro. L'esperienza con lo specchio puo' essere straordinaria, unica, una vera incursione nel subconsciente del proprio essere.

Este un nou moment deosebit de semnificativ, după ce, cu ocazia Consiliului Partidului Democrat European din 10 decembrie 2014, RO.AS.IT. a fost primită, cu unanimitate de voturi, în prestigioasa formațiune politică transfrontalieră.

Este o recunoaștere care vine în contextul ultimelor demersuri pentru introducerea claselor cu predare a/în limba maternă italiană în mai multe orașe din țară. Această inițiativă vine în spiritul unirii comunităților de italieni din întreaga țară într-un scop comun: (re)învățarea limbii materne, poate cel mai important vector în tabloul identității unei etnii. Primul pas a fost la începutul anului 2007, când au fost înființate asemenea clase la Liceul teoretic „Dante Alighieri” din București. Între timp, s-au înregistrat progrese importante, existând în prezent clase de „italiană maternă” de la nivelul claselor pregătitoare până la cel liceal.

În paralel cu proiectele din domeniul învățământului, continuă procesul de identificare a unor noi comunități de italieni și de colectare a materialelor-document pentru completarea celei mai importante expoziții cu și despre minoritatea italiană din România: „De la emigrare la integrare”. Itinerată în multe orașe din România, dar și la Roma sau Geneva, această expoziție reprezintă un argument solid atunci când vorbim despre statutul unic acordat Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. în ceea

Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT., o nouă recunoaștere oficială

Eforturile continue ale Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. pentru conservarea și promovarea identității minorității italiene, derulate pe parcursul a mai bine de două decenii, au primit o nouă recunoaștere importantă din partea statului român. Potrivit actelor oficiale, Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. este continuatoare de drept a tuturor comunităților italiene istorice care au activat în România.

ce privește reprezentativitatea pentru comunitățile istorice italiene. Până la proiectarea și realizarea ei, puțină lume știa istoria etnicilor italieni ajunși pe aceste meleaguri. În prezent, după ani și ani de eforturi, minoritatea națională italiană este una cunoscută și respectată, atât la nivel instituțional, cât și în rândul publicului larg. La sediul cultural *Casa d'Italia* sunt expuse „eșantioane” din patrimoniul comunității, un patrimoniu care, așa cum a fost

intitulat unul din evenimentele organizate de asociație, „dă viitor trecutului”.

Andi Grosaru

Avem nevoie de teatru!

Interviu cu actrița Cristina Deleanu

O.C.: Observ că este mai complicat decât credeam și abia aștept să ne lămurești cum stau lucrurile.

C.D.: Înainte de a dezvălui câte ceva despre nevoia de teatru în societate, aș dori să deviez puțin de la întrebare, dând la iveală o taină a vieții mele. Spun „taină” pentru că n-am vorbit niciodată despre acest lucru, dar mai numesc taină și faptul că, probabil, ceea ce este conținut în ea ar putea fi însăși esența ființei mele. Ca om și ca artist.

„Sentimentele înalte, afecțiunile vii, gusturile simple, iată tot ceea ce face pe un om”, spune Louis de Bonald. Îmi convine foarte mult această definiție și găsesc că mi se potrivește pentru că am urmat-o instinctiv.

O.C.: Presimt că urmează într-adevăr o dezvăluire și abia aștept să o aud.

C.D.: Este o mică poveste. Iat-o: spre sfârșitul secolului al XIX-lea, deci cu peste o sută de ani în urmă, au existat, așa cum știm deja, oameni frumoși și vrednici, cu multă inițiativă, mânați de dorința de a realiza ceva trainic, de a înfrumuseța lumea, oameni care au pornit să facă acest lucru pe alte meleaguri decât cele natale. Așa s-a petrecut pretutindeni, așa s-a dezvoltat omenirea. Și, prin urmare, nu este de mirare că unii dintre „acei oameni minunați și mașinile lor zburătoare”, părăsind Italia, au poposit și pe meleagurile românești. Au părăsit țara natală, cea declarată un adevărat muzeu în aer liber, cea socotită o istorie universală a artelor, cea considerată, fără dubiu,

Olimpia Coroamă: Bine ai venit la *Casa d'Italia*, Cristina. Ne bucurăm mult că ești aici cu noi și că o să ne spui mai pe larg de ce este nevoie de teatru? Sunt sigură că ți s-a mai pus această întrebare, dar chiar mi se pare necesar, pentru fiecare dintre noi, un răspuns cât mai detaliat.

Cristina Deleanu: Cred, într-adevăr, că întrebarea a devenit mai mult sau mai puțin retorică, dar sunt convinsă, în același timp, că îmi va fi acceptată părerea care, în mare măsură, se bazează pe propria-mi existență, se află în propria-mi credință. Voi încerca să dezvălui răspunsul, deja viabil, sub două aspecte, mai corect, din două unghiuri de vedere. Aceste unghiuri, spații de vedere, constituie în fond aspectul unitar al existenței actului teatral; constituie regula, natura nașterii actului teatral. Mă refer la interpreți, pe de o parte, alături de receptorii-spectatori, pe de altă parte. Ei toți, noi toți stăm față-n față dar, de fapt, alături. Nu se poate altfel.

indestructibila cetate arhitecturală a bisericilor. Printre alții, a plecat din Italia și s-a stabilit aici, în România, și un inginer constructor de drumuri și poduri cu numele de Augusto Grangetti care, alături de alții, a spintecat șoselele și a înălțat viaductele de pe Valea Prahovei.

O.C.: Cred că am ghicit: este vorba de unul dintre strămoșii tăi. Iată cum lucrurile se leagă, cum nimic nu este întâmplător, așa cum nu este întâmplătoare nici venirea ta, aici, la *Casa d'Italia*.

C.D.: Așa este. Augusto Grangetti a fost bunicul meu din partea mamei. Nu l-am cunoscut. Pe vestita Vale a Prahovei, în drumul spre Brașov, bunicului i-a ieșit în cale Bertha Döling, o săsoaică vrednică și mândră, care i-a devenit soție. Au urmat patru copii: doi băieți și două fete; cea mai mică, blondă cu ochii albaștri, mama mea.

În afară de faptul că pomenesc pentru prima oară de bunicul – asta-i taina – încerc, de fapt, să-mi explic moștenirea. Cum de am ajuns eu să fiu un om atras de frumos, de artă, de pictură, de natură, de călătorii făcute întru cunoaștere și descoperire, mânat de o curiozitate permanentă? Dar asta îmi place să fac și asta îmi convine. Cred însă, în același timp, că a răzbătut până la mine talentul organizatoric, dar și spiritul de aventură al bunicului Augusto și tot ceea ce au însemnat în sufletul său generațiile familiei de italieni. Îmi place să cred că au fost niște adevărați artiști în meseriile lor! În ceea ce mă privește, dintotdeauna am simțit nevoia de a mă raporta și de a mă agăța de tot ceea ce vine din Italia, de a simți ce înseamnă Italia. Și, într-o oarecare măsură, am reușit să aflu. Am fost de câteva ori, am jucat acolo, în limba italiană, firește. Am adulmecat-o! Sunt convinsă că nu întâmplător, după anii de liceu, pașii m-au dus, aproape legată la ochi, către școala de teatru. Zic nu întâmplător; m-au mânat străbunicii!

O.C.: Și acum, după 52 de ani de profesie, de „meserie”, iată-te aici, alături de noi, alături de urmașii italienilor veniți în România de-a lungul timpului...

C.D.: Da, acum îmi permit să vorbesc, să spun și altora, să-i sfătuiesc chiar, să le împărtășesc de ce cred cu putere, cu energie și cu consecvență că avem nevoie de teatru, de ce el nu trebuie să lipsească din existența noastră. Este o piatră solidă în construcția edificiului cultural al unui neam. Teatrul este artă. El se alătură celorlalte arte, sprijină și desăvârșește talentul și gândirea oamenilor cu talentul și gândirea actorilor. El se împletește cu pictura, cu arhitectura, cu muzica, cu dansul. Iată câtă complexitate! Iată cât de frumos ne putem trăi viața! Pentru că, să fie foarte clar: teatrul este viață! De peste două mii de ani, teatrul

a reprezentat pe scenă ceea ce oamenii au trăit în viața de zi cu zi.

Această viață „transfigurată” – folosind formula ca pe una dintre definiții – este posibilă doar acceptând participarea celor două entități de care pomeneam la început: interpretul-executantul și receptorul-spectatorul. Acesta este mijlocul, mai bine spus, aceasta este calea pentru ca *Instituția Teatru* să nu moară. Dacă din punctul de vedere al celui care privește spre scenă lucrurile sunt, uneori, clare, în sensul că mulți oameni care iubesc colaborarea cu spectacolul au învățat în timp cum să accepte „realitatea” de pe scenă, să și-o explice și chiar să pună în practică anumite învățăminte, din punctul nostru de vedere, al interpreților, lucrurile stau puțin altfel. Pentru a-i mobiliza pe cei de vis-à-vis, tu, actor, trebuie să te mobilizezi mai mult decât oricine. Să iubești ceea ce faci, să dăruiești, să fii tu însuși dar, în același timp, să fii altul! Ca să te agreeze ceilalți și să te accepte, trebuie musai ca tu să crezi în ceea ce faci și să ai încredere în propriile forțe. Forțe, gânduri, emoții. Puterea empatiei cu situațiile, mereu noi, create de relațiile dintre personaje este solicitată într-un fel aparte de înțelegere a vieții, demonstrând că *teatrul este o realitate vie*, supusă rațiunii. Iar aceste relații, acest comportament pot constitui lecții de viață. O permanentă luptă cu sine.

O.C.: Lecții de viață, lecții de teatru și viață..., ele sunt multe iar noi, spectatorii, le primim de la voi, actorii, care ni le dați cu generozitate și dragoste, cu...

C.D.:... și cu multă trudă în același timp. Aș dori să pot să le înșirui pe toate, dar nu aș vrea să mă transform într-un teoretician sec. Precis însă, eu am învățat lecția vieții – teatrul! El m-a ajutat, eu nu l-am trădat, el a avut încredere în modul meu de a gândi, eu am căpătat astfel încredere în ființa mea. Eu l-am slujit cu energie și onestitate, el nu mă părăsește nicio clipă din viață. El mi-a deschis mintea și sufletul, iar eu mă consider un om împlinit.

Olimpia Coroamă

La società degli spiccioli

O lume de doi bani

Tutto e' cominciato con delle sensazioni sgradevoli.

Da bravo provinciale venuto dalla lontana Milano, passavo una triste sera solitaria in un bar di Chicago cercando di «assorbire l'essenza americana».

Ho bevuto un «Martini» facendo fatica a non vomitarlo, lanciando occhiate alla gente e alla TV che dava spezzoni disordinati di una partita di baseball di cui non capivo un acca. Dopo un certo tempo ho capito che la partita era continua, una vera partita, ma inframmezzata da una miriade martellante e schizofrenica di micro-annunci pubblicitari. Facendo piu' attenzione, ho finalmente percepito il lavoro della regia che infilava molti e brevissimi spot nelle piccole pause del gioco.

Siccome e' acclarato che quel che succede in America, dopo un certo tempo e' destinato a succedere da noi – noi in senso lato occidentale –, tornando in Italia ho fatto piu' attenzione alla pubblicita'. Ho contato ogni quanto tempo durava ogni singola immagine nei nostri spot pubblicitari. Ho contato un'immagine ogni 2 secondi. Era il lontano 2004. Oggi le immagini durano mediamente 1 secondo ciascuna. Nei videoclip musicali durano mediamente 30 centesimi, cioe' 2 al secondo. Siamo pericolosamente vicini al livello di percezione subliminale.

Tutto cio' ha messo in moto una serie di pensieri e considerazioni che mi hanno portato a concepire il titolo di questo articolo.

Ultimamente ho anche letto gli scritti dei sociologi che hanno chiamato la nostra la «societa' del flusso», intendendo che noi ci troviamo all'interno di diverse realta' parallele, ognuna con un suo svolgimento e una sua storia, a volte separate e a volte interconnesse. In un certo senso viviamo «narrazioni» sfilacciate e solo apparentemente coerenti.

La mia attenzione, pero', si e' rivolta a com'e' la nostra esperienza dentro queste vite parallele.

Ebbene, mi e' saltato agli occhi come attualmente il ritmo degli stimoli a cui siamo sottoposti, e a cui rispondiamo, sia in costante accelerazione e, soprattutto, sempre piu' frammentato e spezzettato.

Alcuni esempi: la musica dei centralini, nei ristoranti, nei centri commerciali, ci viene imposta con motivi senza capo nè coda, un fastidioso sottofondo

Totul a început cu niște senzații neplăcute.

Ca un brav provincial sosit din îndepărtatul Milano, am petrecut o seară tristă, solitară, într-un bar din Chicago, încercând să pătrund „esența spiritului american”.

Am băut un „Martini”, abținându-mă cu greu să nu-l vomit, aruncând priviri când oamenilor, când ecranului TV pe care rulau secvențe dezordonate dintr-un meci de baseball din care nu înțelegeam boabă. După câțva timp mi-am dat seama că, de fapt, jocul continua, că era un meci de-adevăratelea, dar fragmentat prin mii de lovituri ca de ciocan de reclame publicitare schizofrenice. Fiind mai atent, am înțeles într-un final, strădania regiei de transmisie de a însera cât mai multe spoturi scurte, în micile pauze ale jocului. Realizând că ceea ce se întâmpla în America, după un oarecare timp, era destinat să se întâmple și la noi – noi în sensul de Occident, la modul generic, – întorcându-mă în Italia, am acordat mai multă atenție publicității.

Am socotit de fiecare dată cât timp durează o singură imagine în spoturile noastre publicitare. Am constatat că era o imagine la fiecare 2 secunde. Ne aflam în îndepărtatul 2004. Astăzi imaginile durează, în medie, o secundă fiecare. În videoclipurile muzicale durează în medie 30 de sutimi de secundă, adică 2 pe secundă. Suntem periculos de aproape de nivelul percepției subliminale.

Toate acestea au pus în mișcare o serie de gânduri și considerații care mi-au inspirat titlul acestui articol.

În ultimă instanță, am citit chiar și scrieri ale unor sociologi, care au numit societatea noastră, „societate a fluxului”, înțelegând că ne aflăm în realități paralele diferite, fiecare cu propria sa istorie și cu dezvoltarea sa, uneori separate, iar altele în diverse interconexiuni. Într-un anume sens, trăim „povești” dezlănate și doar aparent coerente.

Însă atenția mea s-a îndreptat către modul în care experiența noastră se manifestă înăuntrul acestor vieți paralele.

Ei bine, mi-a sărit în ochi felul în care ritmul stimulilor la care suntem supuși acum, și la care răspundem, este în accelerare constantă, și mai ales, tot mai fragmentat și tocat.

Câteva exemple: muzica centralelor telefonice când ești pus pe așteptare, cea din restaurante, din centre comerciale ne este impusă cu motive fără cap și coadă – un neplăcut fundal enervant, zgomotos și pulsatil; cântecele devin de succes datorită unui refren de numai câteva secunde, care la puțin timp este uitat; ritmul însuși al cântecelor este tot mai rapid. Un cântec al Beatles-ilor pare astăzi lent și plicticos; Van Gogh, Picasso, Michelangelo apar numai fragmentar în spoturi publicitare; Mozart și Albinoni sunt buni numai pentru intermezzo-uri la reclame pentru Coca Cola și jocuri video; programele TV și radio sunt pulverizate de inserții publicitare și promoționale; diverse țări și orașe sunt văzute numai prin fereastra unui autobuz, cu câte un ghid care vorbește în cască cu o viteză de secole pe minut; în muzee sunt privite capodopere de artă în câteva clipe, și gata; un cunoscut de-al meu a fost oprit la Siena sau Pisa (nu-mi amintesc exact unde, dar asta nu schimbă lucrurile) de niște turiști străini grăbiți, care l-au întrebat: „Ce oraș este acesta?”; pe web se distribuie fotografii și experiențe din viața noastră într-o ceață cosmică de confetti roz, prin care vedem numai la o

insulso, rumoroso e pulsante; le canzoni diventano famose per un ritornello di pochi secondi, e poco dopo vengono dimenticate; il ritmo stesso delle canzoni e' sempre piu' rapido. Una canzone dei Beatles oggi e' lenta e noiosa; Van Gogh, Picasso, Michelangelo, li vediamo solo a pezzetti nelle pubblicita'; Mozart e Albinoni sono diventati intermezzi adatti alla Coca Cola e ai videogiochi; i programmi Tv e radio sono polverizzati da inserti pubblicitari e promozionali; gli altri Paesi e citta' vengono visti attraverso la finestra di un autobus con una guida che parla in cuffia, alla velocita' di secoli al minuto; nei musei si guardano capolavori d'arte per pochi attimi e via; un mio conoscente fu fermato a Siena o Pisa (non ricordo ma poco cambia) da alcuni turisti stranieri di fretta che gli chiesero: «Che citta' e' questa?»; nel web si sparpagliano foto ed esperienze della nostra vita in una nebbia cosmica di coriandoli rosa, in cui non vediamo che a un palmo di naso; Media lavorano su notizie frammentarie e a breve periodo. Un giorno si dice una cosa e il giorno dopo si dice il contrario, o si ignora semplicemente quello che si era detto; la nostra cultura si fa sul Web assemblando pezzettini di semi-conoscenza; gli psicologi hanno verificato che i testi letti a monitor si leggono con meno attenzione che su carta, e quindi si ricordano meno. La conoscenza «Wiki» e' rapida ma superficiale.

L'elenco potrebbe andare avanti all'infinito.

Quello che viviamo attualmente e' l'ansia del POCO e SUBITO. Un treno per andare da Milano a Roma in 2 ore: e poi? Con 2 click sul telefonino tutti i miei «contatti» sanno dove sono e vedono cosa sto facendo, adesso. Facebook apre la sua pagina con la richiesta di scrivere: «What's on your mind?» Subito, subito, subito. Adesso, e dopo si vedra'.

Come stupirsi se i matrimoni lunghi sono diventati insopportabili?

C'e' una generazione intera di giovani che e' entrata nel mondo del lavoro con contratti brevi, e mai ne vedra' uno a tempo indeterminato. Una generazione senza tempo e senza futuro. Molti prodotti non sono venduti per la loro qualita' ne' per la loro utilita' futura, ma perche' cercano di evocarti immediatamente la sensazione dell'Esperienza che ti promettono di fare. Vedi la pubblicita', li vedi in vendita, li vedi indossati per strada, e vuoi «vivere l'esperienza», subito.

Ogni cosa e' estrapolata dal tutto, dai suoi significati profondi, dalla sua prospettiva nel tempo, il vero TEMPO. Non abbiamo piu' tempo da perdere.

Per molto tempo non ho capito una frase del fantastico disegnatore dei fumetti «Calvin & Hobbes»: «*La vita e' tempo perso se non hai tempo da perdere*». Poi ho capito: se il tuo tempo e' sempre pieno di mille cose da fare, se non hai tempo da perdere, se non puoi riappropriarti del TUO tempo, se non puoi decidere tu se fare o NON fare, allora stai buttando via la tua vita.

Marcuse negli anni '60 definì l'uomo «a una dimensione». Ritengo che attualmente questa singola dimensione si sia pure frantumata in mille brandelli.

palma de nas; media lucrează cu știri fragmentare pentru perioade scurte. Într-o zi se spune un lucru și a doua zi se afirmă contrariul, sau pur și simplu se ignoră ceea ce se spusese; cultura noastră se face pe web asamblând bucățele de jumătăți de cunoștințe; psihologii au verificat și au ajuns la concluzia că textele urmărite pe monitor se citesc cu mai puțină atenție decât pe hârtie, și, deci, se reține mai puțin; cunoașterea Wikipedia e rapidă, dar superficială.

Lista ar putea continua la nesfârșit.

Ceea ce trăim acum este anxietatea lui PUȚIN și a lui REPEDE. Unui tren pentru a merge de la Milano la Roma, îi trebuie 2 ore; și apoi? Cu 2 click-uri pe celular toate „contactele” mele află unde sunt și văd ce fac acum. Facebook-ul îți deschide pagina cu cererea de a scrie „What's on your mind?” Repede, repede, repede. Acum, și după aceea, vom vedea.

Cum să te mai miri că, frecvent, căsătoriile lungi au devenit insuportabile?

Este acum o întreagă generație de tineri angajați cu contracte pe termen scurt și niciodată nu vor vedea unul pe o perioadă nedeterminată. O generație fără timp și fără viitor. Multe produse nu sunt vândute pentru calitatea lor, nici pentru eventuala lor utilitate viitoare, ci pentru că încearcă să-ți trezească imediat senzația Experienței pe care îți promit că o vei trăi. Vezi publicitatea, le vezi de vânzare, le vezi purtate pe stradă și vrei și tu „să trăiești experiența”, acum, imediat.

Fiecare lucru este extrapolat, scos din semnificațiile sale profunde, din perspectiva sa în timp, TIMPUL adevărat. Nu mai avem timp de pierdut.

Multă vreme nu am înțeles o frază a fantasticiului creator de benzi desenate „Calvin & Hobbes”: „*Viața este timp pierdut dacă nu ai timp de pierdut*”. Apoi am înțeles: dacă timpul tău e plin de mii de lucruri de făcut, dacă nu ai timp de pierdut, dacă nu poți să dispui de timpul TĂU, dacă nu poți decide tu să faci sau să NU faci un anume lucru, atunci îți irosești viața.

Marcuse, în anii '60, definea omul ca având „o singură dimensiune”. Cred că acum această unică dimensiune a fost făcută țândări.

Roma nun fa' la

« Maman
pourquoi tu ne
m'as pas fait
naître à
Roome!!!??? »
Un internaut

Prima zi după reîntoarcerea la Roma e întotdeauna un moment dificil!

În aproape cincizeci de ani de vizite repetate s-au adunat atâtea amintiri, atâtea experiențe care, odată revenit la fața locului, ies la suprafață cu o claritate... de parcă s-ar fi întâmplat ieri.

De data asta am decis să-mi petrec prima seară pe Via Veneto.

Desigur că, în 1968, când am sosit pentru prima dată la Roma, după numai 11 luni de la plecarea din România, și student fiind cu mijloace foarte puține, am putut vedea numai fațadele hotelurilor, restaurantelor, barurilor unde, cu mai puțin de zece ani în urmă, strălucea epoca de glorie rămasă în istoria culturală a Romei sub numele „La Dolce Vita”.

Însă, mai târziu, după alți 10 sau 15 ani, cu alte mijloace, am reușit să locuiesc, ba chiar și să petrec câteva zile în jurul Anului Nou, într-unul dintre marile hoteluri de pe Via Veneto. Pe atunci, la începutul anilor '80, protagoniștii epocii „La Dolce Vita”, un Fellini, Mastroianni, Giulietta Masina, Vittorio Gassman, Totò, Renato Salvatori, Alberto Sordi, Domenico Modugno... fiind încă în viață și activi în lumea artistică, nimeni nu îndrăznește să menționeze locurile de memorie pe care ei le marcase cu prezența lor actricească. Deci, ca să știi unde, când și cum, trebuia să te adresezi figurilor minore ale acelor vremuri.

Mai pe urmă, în anii '90, odată cu dispariția figurilor de vârf ale acelei epoci, au apărut, încet-încet, câteva indicii privind locurile de memorie

care trebuiau reamintite. Așa am descoperit, în colțul de pe Via Veneto cu Via Ludovisi, o placă de marmură pe care scria: „A Federico Fellini che fece di Via Veneto il teatro della Dolce Vita” (Lui Federico Fellini care a transformat Via Veneto în teatru pentru Dolce Vita).

Mai apoi, fotografii ale personalităților artistice marcante ale epocii, nu numai ale celor care au participat la realizarea operelor artistice create atunci, dar și vedete italiene sau internaționale, cum ar fi: Sophia Loren, Anna Magnani, Alain Delon, James Coburn, Sylvester Stallone, Ingrid Bergman, Alfred Hitchcock ș.a. au apărut pe pereții restaurantelor din zonă, unde pot fi văzute și astăzi; chiar dacă, probabil, n-au pus niciodată piciorul sau, mai bine zis, nu s-au așezat vreodată la o masă din aceste localuri, pentru că locul lor preferat de întâlnire era restaurantul „Café de Paris”. Acolo se întâlneau, și nenumărate fotografii stau mărturie incontestabilă ale acelor momente, toate vedetele enumerate mai sus, precum și nenumărate „starlete” în căutarea gloriei, tehnicieni ai acestei lumi artistice, afaceriști și milionari de tot felul, simpli gură-cască sau agenți de ordine publică, și care sperau să-i controleze pe „paparazzi” dezlănțuiți, ce încercau prin toate mijloacele să obțină clișeu senzational care urma să-i îmbogățească!

Astfel au trecut alți 10 sau 15 ani, timp în care regăseam Via Veneto aproape neschimbată. Și de fiecare dată treceam pe la Hotelul Excelsior, adevărat „landmark”, peste drum de placa lui

(*) *Roma, nu fă pe nebuna astă seară* (titlul unei celebre melodii de Armando Trovajoli din 1961, interpretată de nenumărați cântăreți, dar imortalizată de Nino Manfredi)

(**) *Te iubesc, te iubesc și te voi iubi.*

Pătimăș te voi iubi

Câtă vreme lumea va exista,

Câtă vreme soarele

Va străluci, câtă vreme voi trăi,

Te iubesc, te iubesc și te voi iubi!

(Refrenul unui cântec de Peppino Gagliardi din 1963)

stupida stasera*

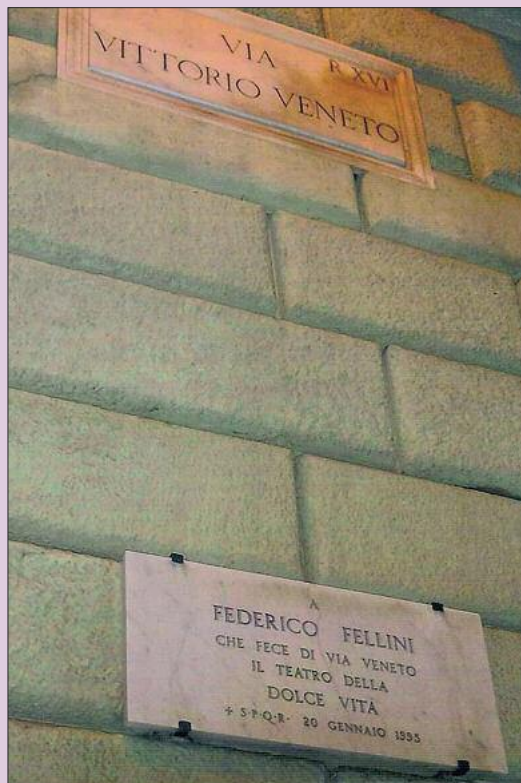

Fellini, cu nespusă plăcere. Ba chiar, încă o tradiție care trebuie păstrată este ca după o zi întreagă de hoinărit prin oraș, obosit frânt, să trag un pui de somn în confortabilele canapele din lobby-ul hotelului de 5 stele!

Numai că, de data asta, spre marea mea surprindere, am găsit restaurantul „Café de Paris” închis și cu obloanele trase!

O rapidă anchetă și mult noroc m-au făcut să dau peste Mario, un fost „cameriere” care a lucrat zeci de ani la „Café de Paris”. Astăzi la pensie, el își mai rotunjește veniturile pescuind prin cartier turiști, clienți potențiali pentru șoferii de taxi sau pentru barurile cu „go-go girls” din zonă. Însă ajunge să dea peste un amator al istoriilor de altădată, pentru a nu mai putea să-l oprești din povestit.

Așa am aflat, după ce mi-a arătat fotografiile cu personalități ale epocii „La Dolce Vita”, care mai pot fi văzute în vitrinele restaurantului, că după ce proprietarul calabrez, bănuț de a fi numai un om de paie al mafiei, nu și-a primit chiria câteva luni, în luna februarie 2014, un mic incendiu a izbucnit în local, după miezul nopții. O acțiune juridică este în curs, dar localul a fost închis.

Mi s-a spus că un alt proprietar al unui restaurant de pe Via Veneto a propus să preia localul „Café de Paris”, dar autoritățile l-au refuzat. Se pare însă că, de curând, un posesor de fonduri importante, din Orientul Mijlociu, a reușit să cumpere localul. Deocamdată nu s-a făcut nimic. Dar ne putem imagina că acesta, dacă ar găsi afacerea rentabilă, l-ar putea transforma într-o Shaormerie! Sper să nu văd această tristă decadență a unui loc de memorie, așa cum am trăit-o deja la Paris, în arondismentul XVI sau în cartierul istoric „Le Marais”.

Dar orice se va întâmpla, eu nu mă voi putea împiedica să fredonez, gândindu-mă la „orașul etern”:

T'amo, t'amo e t'amerò,
perdutamente t'amerò
finché il mondo vita avrà,
finché il sole luce
avrà, finché vivrò,
T'amo, t'amo e t'amerò!**

Adrian Irvin ROZEI
Roma, 15 octombrie 2014

APRILE • GIUGNO 2015

Estiva nei pomodori

Ingrediente (pentru 6 persoane)

Ingredienti (per 6 persone)

• orez / riso 360 g • 6 roșii / pomodori • mozzarella 200 g / mazăre / piselli sgranati 200 g • ulei de măsline / olio di oliva 100 g • ardei iute / peperoncini piccanti • oregano / origano • usturoi / aglio • sare / sale

Temp de pregătire: 40 min

Se taie roșiile în jumătăți, se curăță de semințe, se sarează și se țin cu fața în jos pentru a se scurge sucul. Se fierbe orezul, se scurge, se răcește sub jet de apă și se asezonează cu un sos făcut într-un mojar, zdrobind cu pistilul 2 ardei iuți (curățați de semințe), un cățel de usturoi, oregano, sare și ulei. Se adaugă la orez mozzarella și mazărea fiartă. Se amestecă, se distribuie în jumătățile de roșii, se adaugă garnitură după gust și se servește imediat. Se recomandă un vin alb sec, ușor aromat.

Tempo di cucinare: 40 min

Tagliate a metà i pomodori, svuotateli dei semi, salateli e teneteli capovolti a fare l'acqua. Lessate il riso, scolatelo al dente, raffreddatelo sotto l'acqua corrente e

Ingrediente (pentru 6 persoane)

Ingredienti (per 6 persone)

• orez / riso 360 g • 2 roșii / pomodori 250 g • 2 dovlecei / zucchini 220 g • ardei galben / un peperone giallo 200 g • ardei roșu / un peperone rosso 180 g • mazăre / piselli sgranati 150 g • ulei de măsline / olio di oliva 150 g • 1 castravete / cetriolo • busuioc / basilico • sare / sale • piper / pepe

Temp de pregătire: 30 min + marinare

Se spală ardeii, se usucă, apoi se coc astfel încât să se desprindă ușor coaja. Se curăță, se taie în jumătate, se curăță interiorul ardeiului, se clătește bine, se usucă și apoi se taie în cuburi mici. Se taie vârful dovlecelului, se spală și se taie în cuburi de aceeași dimensiune ca cele ale ardeiului, apoi se fierbe aproximativ 2 minute în apă clocotită, astfel încât să fie *al dente*, apoi se scot din apă și se pun la uscat pe prosoape de hârtie. Se scufundă puțin roșiile în apă clocotită, apoi se curăță de coajă și de semințe. Se taie în felii groase. Se fierbe mazărea *al dente* în apă clocotită, se scoate cu lingura de spumă, se lasă să

conditelo con una salsina preparata nel mortaio, lavando con il pestello, 2 peperoncini freschi, piccanti, privati dei semi, uno spicchio d'aglio, origano, sale e olio. Aggiungete al riso la mozzarella a dadini e i piselli lessati. Mescolate, distribuite il tutto nei mezzi pomodori, guarnite a piacere e servite subito. Si consiglia un vino bianco secco, leggermente aromatico.

Vegetariana

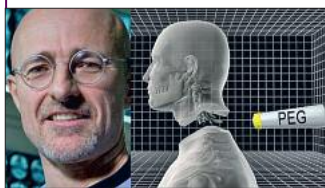
se scurgă bine. Se pune, apoi, într-un castron. Se pun dovleceii, ardeii și roșiile tocate, sarea, piperul, 5 frunze de busuioc, se stropește totul cu ulei și se amestecă. Se acoperă vasul cu o folie de plastic și se lasă peste noapte la marinat (în frigider sau într-un loc răcoros). Înainte de servire, se fierbe orezul *al dente*. Se trece sub jetul de apă rece, se scurge și se amestecă cu marinata de legume. Se decorează cu jumătăți de felii de castravete, în formă de flori. Se recomandă un vin sec, ușor aromat.

Tempo di cucinare: 30 min + marinatura

Lavate i peperoni, asciugateli, poi bruciacciateli sulla fiamma in modo che la pelle si stacchi bene, spellateli, divideteli a metà, liberateli dai semi e dalle membrane interne, sciacquandoli bene, asciugateli e quindi riduceteli a minuscoli dadini. Spuntate le zucchini, lavatele e tagliatele a dadini delle stesse dimensioni di quelli di peperone, quindi tuffateli in acqua bollente e cuoceteli per circa 2 minuti, in maniera che restino al dente, poi toglieteli dall'acqua e metteteli ad asciugare su carta assorbente da cucina. Immergete per pochi istanti i pomodori in acqua bollente, quindi pelateli, liberateli dai semi e tritateli grossolanamente. Lessate al dente, in acqua bollente, anche i piselli, toglieteli con un mestolo forato, sgocciolandoli bene, e metteteli in una ciotola. Unite le zucchini, i peperoni e la polpa dei pomodori, salate, pepate, unite 5 foglie di basilico spezzettate, irrorate con olio e mescolate. Sigillate la ciotola con pellicola trasparente e mettetela a marinare in frigo o al fresco per una notte. Al momento di servire, lessate il riso al dente, poi scolatelo, passatelo sotto l'acqua corrente fredda, scolatelo ancora e conditelo con la marinata. Decorate con fettine di mezzo cetriolo disposte a forma di fiore. Si consiglia un vino bianco giovane, secco, leggermente.

Un chirurg italian anunță că grefa de cap este „realizabilă”

Chirurgul torinez Sergio Canavero, supranumit de presă *Doctor Frankenstein*, afirmă într-o publicație de specialitate că a pus la punct o tehnică ce-i permite să facă un transplant de cap pe corpul altui pacient. El a anunțat că a

găsit deja un voluntar, care suferă de o maladie degenerativă. Să pui un cap pe un alt trup este o operație demnă de un scenariu de science fiction, pe care neurochirurgul Canavero dorește să o transforme în realitate, așa cum a afirmat într-un articol publicat în *Surgical neurology*. După 30 de ani de cercetare, el afirmă că a elaborat o tehnică ce-i permite să „reconecteze măduva spinării” între donator și primitor. Cu toate criticile și contestațiile cercetătorilor și medicilor, Canavero susține că operația ar putea fi realizată în 2016, ar putea dura 36 de ore, ar implica o echipă de 150 de persoane și costul operației este estimat la 10 milioane de euro. (R.C.)

La „Dolce Vita”?

Joi 23/04/15. Nocturnă la Musée d'Orsay: vacanță școlară, mulțime de turiști, dar și mulți studenți. Expoziția „Dolce vita?” de la Paris, deschisă publicului de numai 24 h, face o incursiune în arta decorativă italiană între 1900 și 1940. O expoziție „compactă” pentru o perioadă politică dificilă, însă artistic foarte originală și variată. În puținele obiecte, mobile, afișe, desene de arhitectură... expuse poți remarca spiritul de avangardă care a dominat epoca, deși Italia traversase două perioade de război, două decenii de dictatură și concurența artiștilor europeni de primă dimensiune... Expoziția, care rămâne deschisă până în 6 iunie, este însoțită de conferințe, proiecții de filme, concerte etc., ce trasează istoria artei italiene pe timp de 4 decenii. (A.I.R.)

Salonul Internațional de Carte de la Torino

Cea de-a XXVIII-a ediție a Salonului Internațional de Carte de la Torino s-a desfășurat în perioada 14-18 mai, iar tema acestei ediții a fost „Minunile Italiei”. Pentru al șaptelea an consecutiv, Institutul Cultural Român, prin centrul Național al Cărții, și Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția au organizat participarea țării noastre la cea mai mare sărbătoare a cărții din Italia. Pe lângă impresionantul stand național, intitulat sugestiv „Minunile României”, organizatorii i-au întâmpinat pe vizitatori cu un program amplu și deosebit de variat, întâlnirile, mesele rotunde, dezbaterile, lansările de carte, aducând în fața lor nume sonore, începând cu Matei Vișniec și Mircea Cărtărescu, continuând cu Ingrid Beatrice Coman, Irina Țurcanu, Bogdan Suceavă, Smaranda Bratu Elian ș.a. Au fost lansate, astfel, primele volume ale lui Mircea Cărtărescu în limba italiană, traduse de Bruno Mazzoni: *Abbacinante. Il corpo* și *Il poema dell'acquaio*, sau *Storia della Romania* de Florin Constantiniu, tradusă de Floarea Maria Pop și Fulvio del Fabbro; au fost, de asemenea, prezentate cărțile:

Ana Blandiana, *La mia patria A4*, traducere de Mauro Barindi; Denisa Comănescu, *Ritorno dall'esilio*, traducere de Bruno Mazzoni și Mihail Banciu; Aura Christi, *La sfera del freddo. Dall'inferno, con amore*, traducere de Floarea Maria Pop, ș.a. În cadrul meselor rotunde au fost dezbătute teme vizând dificultățile și perspectivele traducerii din limba română în limba italiană sau publicul clasicilor literaturii române și italiene. Un proiect permanent al Salonului Internațional de Carte din Torino este Concursul literar *Lingua Madre* – inițiat în 2005 de către Daniela Finocchi – la care participă femeile de origine străină rezidente în Italia, având însă și o secțiune pentru autoarele italiene. Șase autoare de naționalitate română au fost selecționate pentru concurs. Premiera a avut loc în cadrul salonului de carte, iar povestirile selecționate vor fi adunate într-un volum: *Lingua Madre Duemilaquindici – Racconti di donne straniere in Italia*, care va fi disponibil în toate librăriile, împreună cu antologiile din anii precedenți. (R.C.)

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** STR. LIPSCANI NR. 19, etaj 1, 030031 BUCUREȘTI

TEL./FAX: 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO